

YU ISSN (9296) — LETNIK XXXI, št. 5. — FEBRUAR 1990 — CENA 5 DINARJEV

KATEDRA

KATEDRA

Kaže, da je balkanska komunistična parola »Evropa zdaj!« začela dobivati mednarodno priznanje: neumni Avstrijci so jo vzeli zares. Še huje. »Jugoslovanski pohod v Evropo«, o katerem govori danes siehneri jugoslovanski politik, ki da kaj na svoj govor, so razumeli dobesedno in ob vsej jugoslovansko-avstrijski meji postavili (za začetek) protitankovske ovire, ki niso nepodobne železni zavesi. Ti, ki te železne grede po koroških dolinah in gozdovih interpretirajo kot materializacijo vojaškega uma, ki prepričuje sebe in zlasti druge, da se pred neumnostjo z juga — na nevarni jug umeščajo naši severni sosedi tudi Slovenijo — lahko obvarujejo s protitankovskimi ovirami, imajo samo delno prav. Kaj pa, če so te tone prekrizanega železa onkraj meje kar se da ironična materializacija množičnih slovenskih (pomladnih) sanj o zidu na Kolpi? Ali kot bi rekli neslovenci: kdor drugemu zida zid, ga zazidajo.

Najnovejša avstrijska železna zavesa, ki jo za zdaj še uspešno maskira luknja skozi Karavanke, seveda ni edina tema, na kateri so slovenski komunistični in antikomunistični demokrati izgubili sleherno sposobnost za refleksijo. Vzemimo samo sedanje razprave o vlogi žensk pri razmnoževanju slovenskega naroda. Tisti, ki so še pred letom dni nekatere politike na jugu države obtoževali genocidne politike od Albancev, predlagajo podobne državne ukrepe danes doma. Ne gre za uklinjanje pravice do abortusa. To prepoved so si izmislili totalitaristi iz novega obdobja slovenske demokracije. Gre za davek na samce brez otrok, ki so si ga izmislili komunisti blaženi med ženami skupaj z smsjevci. Če so v Makedoniji predmet restrikti-

vne zakonodaje tiste albanške družine, ki imajo več kot tri otroke, bi naj v Sloveniji ta predmet postale ne le družine, ampak celo vsi zaposleni posamezniki brez otrok. Po mnenju mnogih slovenskih demokratov je bilo tovrstno represivno poseganje države v intimno življenje posameznika oblika genocidne politike, v Sloveniji pa je »pozitivni ukrep populacijske politike«. Čeprav gre za eno in isto stvar. Pri razlagi »te stvari« je Emil Milan Pintar, avtor najnovejše populacijske politike na Slovenskem šel celo tako daleč, da je v Telexu izjavil, da je z novimi malimi Slovenci »tako kot z avtomobili«. Če imate denar, si ga kupite. In če se odločite za nakup, plačate. Ja, gospod Emil Milan Pintar, če so zadeve z otroki tako enostavne kot z avtomobili, potem pa si jih kar kupite. Na Kosovem je tega blaga dovolj in — tako pravijo Srbi — preveč. Če so se na slovenske ceste navadili francoski in nemški avtomobili, se bodo še kosovski otroci. Nalašč sem izbrala kosovski primer; na njem namreč pade emilmilanpintarjeva teorija o direktni povezanosti mikroekonomije in produktivnega seksa. Če bi namreč ekonomski položaj družine sovpadal s številom otrok na način, kot ga sugerira Emil Milan Pintar, potem bi morali krotiti demografsko eksplozijo v Sloveniji, ne pa na Kosovem. Očitno je posredi nekaj drugega. Predvsem druge kulturne norme, drugi smisli in načini življenja. Ki imajo v družbi, ki prisega na človekove pravice in svobode, pravico do obstoja. Ta pravica postane problematična v trenutku, ko jo vlada obteži s krvnim davkom, ki je v slovenskem primeru antiglavarina.

Vse možne kritike vlad, ki so celo ženski trebuh naredile za predmet davčne politike,

DRAGICA KORADE

BLAŽENI MED ŽENAMI

**Naj sinov
zarod nov
iz vas bo strah sovražnikov!**
(F. Prešeren, Zdravljica)

so najbrž že napisane. Pod nobeno od teh vlad niso ljudje — tisti z, pa tudi oni brez otrok — enostavno rečeno, živeli dobro. To so bile običajno strahovlade, ki so svoje represivno poseganje v življenje civilne družbe praviloma argumentirale s potrebami naroda. To, kar me vznemirja,

je dejstvo, da kljub temu, da vse te teorije in prakse poznamo, danes po zaslugi demokratov vnovič nadvse resno razpravljamo o njih, čeprav nam je vsem po vrsti jasno, da je razprava o tem, ali je ženska sposobna sama upravljati s svojim telesom tako brezvezna, kot razprava o

tem, ali so Albanci, ki se borijo proti državnemu terorizmu na Kosovem, kontrarevolucionarji. Kaj vse se še mora v tej državi zgoditi, da bodo politiki začeli komunicirati o tem, o čemer lahko komunicirajo?

Eni zahtevajo orožje za boj proti tistim, na katerih že lep čas preizkušata svoje morilske veščine policija in vojska. Drugi zahtevajo pravice za nerotene. Tretji iščejo odvezo za umorjene pred stotimi, petdesetimi ali vsaj tridesetimi leti. Samo ti, ki morajo vse to prenašati, niso nikogaršnja skrb, čeprav so kot travo izruvali svoj smeh, upanje, prihodnost. Kdo od teh političnih humanistov je kdaj v resnici pogledal mlade, ki brez dela tavajo po mestu? In kdo je prislulnil tistim, ki jih zdaj pod pretvezo »prestrukturiranja gospodarstva« nesposobna vodstva tovarn postavljajo na ceste? Kateri od skrbnikov slovenskega naroda je po lanski katastrofi obiskal Haloze, kjer ni nobenega človeškega smisla, ne sna, ne zločina in ne pekla? Samo rastline so, tkiva, ptice, zveri in nekaj (zelo lepo slovensko govorečih) ljudi. Ostarelih ljudi: mladi si služijo svoj vsakdanji kruh v Evropi. In naprej. Le kje je ždel ta politični humanizem, ko so na Pohorju delali umetni sneg za Zlato lisico, malo po velikem dogodku pa je postala voda v bolnici za pljučne bolezni na tem istem slivniškem Pohorju »omejena na minimum«? So si vsi ti zagovorniki neboljenih oplojenih jajčec vsaj enkrat v življenju ogledali kakega nezaželenega otroka? Kakega begavčka, ki ga po slovenjegoriških hribih išče policija? Kaj vedo vsi ti o življenju kake šestnajstletne deklice, ki ne more povedati doma, od časa se je zredila? Kaj sploh vedo o vsakdanjem življenju ljudi — in življenje ni čisto nič drugega, kot vse to, kar sem na-

števala — ti, ki bi ga radi tako vehementno upravljali? So verski ali kakršnikoli drugi fanatiki, ki jemljejo ženski pravico do abortusa, kdaj videli eno samo predico v MTT-ju, ki je zaradi neznosnih delovnih pogojev spontano splavila? Emil Milan Pintar bi iz te njene osebne tragedije iztržil še en davek. Od plače, s katero komajda sama živi — bog ve kje — bi ji vzeli še pet procentov. Zakaj pa ne bi vzeli vojski? Ali splošni porabi? In zakaj ne bi ljudem najprej uredili nemške plače, pa bi jih potem še po nemško obdavčili?

Domišljala sem si, da je čas propada starega totalitarizma tudi čas za problemsko individualizacijo in metodološko globalizacijo. Politika, ki prihaja, pa se še zmeraj osredinja na sovraštvo do tega ali ljubezen do onega. Znotraj tako čustveno nabite politike ni prostora za racionalno konceptualizacijo; celo ljubezen postaja zdaj predmet državne regulative, ženske pa sredstvo nacionalne ekonomije. Modno branje na podeželju bo kmalu postal najbrž Tavčar, Slomšek, njegovi sopotniki, po mestih bodo brali Reicha, Prousta in dekadente pa bodo skrbniki naroda prepovedali. Kak kreten z ustreznimi akademskimi privedniki bo privlekel na dan srednjeveško debato o tem ali ima ženska dušo, oblasti pa bodo s svojimi šolskimi reformami razbijale otroke tako kot avtomobile. Alenki Puhar ne bo preostalo drugega, kot da napiše drugi del »Prvotnega besedila življenja«, ki bo objavljen po njeni smrti. Ja, suverenost slovenskega naroda postaja vojaško resna zadeva celo za Avstrije.

Sicer trezen in sploh cool protagonist slovenske alterpolitične scene (iz časov, ko so bile meje še jasno izrisane) je oni dan izjavil, da »smo bitko z vojaško-policijskim aparatom že dobili.« Bi res rada vedela, kako. Mogoče s tajnimi predpisi, za katere je Janez Drnovšek, ko še ni bil predsednik, rekel, da ne sodijo v pravno državo; zdaj je Drnovšek že nekaj časa predsednik, tajni akti pa še zmeraj veljajo. Ali mogoče z oklopniki in mrtvimi na Kosovu. Ali morebiti z novim davkom, ki ga je predpisal, medtem ko je velik del naših demokratov ploskal njegovi premierski karizmi, šef vlade, da bi lahko JLA tako okrepljena laže branila pridobitve drugod padle socialistične revolucije. Ali pa mogoče s tem, ko smo »naše fante« končno odpoklicali s Kosova, so pa tam ostali tisti malo manj naši ali sploh nenaši, da po potrebi maltretirajo separatistično ljudstvo in varujejo Markovičeve reforme. Ali pa manjka zmagi morda samo še pika na i, slovenska vojska, kajti tako kot čisto drugače dene slovenski koži pendrek slovenskega policaja, bo čisto drugače tudi, če nas ne bodo več obtoževali napadov na JLA, ampak na SLA (S pomeni seveda slovenska).

Medtem ko se cool fantje takole tolažijo, se balkanska tradicija, katere osnovno bistvo je militarizem, lepo razvija in živi v sedanosti. Iz te sedanosti pa bojdja raste, če je verjeti kitajski ljudski modrosti, in ni razloga, da ji ne bi verjeli, seme prihodnosti. Kakšna bo ta prihodnost, se je že dalo vsaj približno razbrati, potem ko se je naš premier, ki mu izraža slovenska

uradna politika nenehno načelno podporo (pa tudi opozicija ni povsem imuna za njegov šarm), slikal na obisku pri letalskih enotah. V samem vjudnostnem slikanju kajpada ne bi bilo nič problematičnega, če nas ne bi kmalu zatem predstavniki armade obvestili, da je zvezna vlada požeegnala projekt supersoničnega letala. Torej projekt, za katerega smo naivneži verjeli, da bo ostal v naftalinu. Ob koncu tisočletja bomo torej jurišali na nebo z lastnim supersonikom, kaj se bo medtem zgodilo na zemlji, pa niti zvezne vlade niti slovenske politike očitno ne skrbi. Funkcioniranje po načelu »država, to sem jaz,« kakršno zdravorazumni pripisujejo premieru, je pač tesno povezano z miselnim mudosom »za me noj potop«.

Letalski razvojni program naj bi bil v »funkciji razvoja celotne države oziroma programa reform, za katere se je odločil Zis.« Nadvse zanimivo in poučno bi bilo izvedeti od premiera za podrobnejšo razlago njegovega »supersoničnega funkcionalizma«. Toda doslej ni še nihče od starih in novih pretendentov za oblast povprašal na za to pristojnih krajih, v kakšni funkciji reformskega programa je famozni supersonik. In ker je tako, bi kdo še utegnil pomisliti, da se pogoltni supersonični projekt vklaplja v koncept nove slovenske suverenosti.

Tudi ni bilo kdove kakšnih odločnih reakcij na tem »demokratskem« koncu sicer nedemokratske države (ponavljam, potem ko so se naši fantje, obkroženi z vso medijsko pozornostjo in ljubeznijo, vrnili s krvavega Kosova) ob nekem drugem primeru Mar-

DARKA ZVONAR

ADIJO PAMET!

**Vremena bodo Kranjcem se zjasnila
kaj znancev je zasula že lopata
(lepljenka po F. Prešernu)**

kovičevega svojevrstnega funkcionalizma. Premier si namreč ni privoščil samo tega, da je doma in na tujem, potem ko je pustil specialcem pobiti nekaj deset Albancev, razpredal o človekovih pravi-

cah in demokraciji; ampak je albanške žive in mrtve demonstrante razglasil za nasprotnike svoje reforme. In če me spomin ne vara, ni na tem koncu države spet nihče od tistih, ki so na oblasti ali pa

nanjo računajo, odločno podprli skupine prištinskih intelektualcev, ko so ti poslali premieru prijazno pismo. V njem mu sporočajo, da so spregledali »finto«. Namreč: vzrok za ponesrečeno predsednikovo izjavo, da tiči za shodi albanške mladine po vsem Kosovu strah pred demokratskimi reformami jugoslovanske družbe, je želja predsednika Zisa, da bi kandidiral za drugi mandat in si zagotovil tdi podporo Srbije, Vojvodine, Kosova in Črne Gore.

Prav ob militantnih posegih in truplih na Kosovu se kaže v vsej svoji goloti »nova slovenska demokracija«. Slovenska uradna politika skuša sprati tamkaj prelito kri s flokulami, da se lahko problemi Kosova rešijo le po demokratični poti — potem ko je tudi sama to nedemokratsko pomagala vzdrževati dolgo desetletje. Opozicija (brez te zgodovinske krivde) jo posnema — to, ali posnema druga prvo ali prva drugo, je pravzaprav vseeno —, ali pa se dela, kot da se je kosovski problem in z njim povezano ubijanje ne tiče, ker to pač ni predmet slovenske suverenosti.

Zato pa je predmet te suverenosti žensko telo. V funkciji te suverenosti naj bi po novem Slovenke rojevale čimveč bodočih davkoplačevalcev in vojakov; v ta namen novo-stara oblast že pripravila zakonske predloge kot novo različico balkanskega militarizma. Ta suverenost, ki se je utesila — potem ko so slovenski komunisti oziroma prenovitelji postavili svoje stališče malo bolj trdo, demokraciji pa ga zmehčali — v opciji konfederacije, je postala naposled skupna točka pozi-

cije in opozicije. Nasprotniki v volilnem boju so se homogenizirali — prav zaradi nabiranja volilnih točk — v brambovski pozi pred srbsko nevarnostjo. Graditev lastnega modela drugačne prihodnosti na zunanem sovražniku in brisanje razlik med imetniki oblasti in pretendenti nanjo je sicer mogoče opravičevati s pragmatizmom, toda v bistvu ima več skupnega z militarizmom kot z demokracijo. Desetletja militarizma, ki nam je prešel v navado — navada pa je po Wellingtonu desetkratmočnejša od narave — očitno dajejo bogate plodove. Medtem ko postaja drastično zmanjševanje vojaškega arzenala zgodovinska tema civiliziranega sveta, saj bo le tako mogoče reševati res prave probleme človeštva — ti pa niso nevarnost zunanjega sovražnika, ampak ekološka, ekonomska, socialna ogroženost —, Jugoslavija juriša v prihodnost z vojaškim letalom. In medtem ko so mirovniki v sicer dokaj konzervativni Švici izpeljali referendum za ukinitve vojske s presenetljivo dobrimi rezultati, sanjajo slovenski demokrati v poziciji in opoziciji o svoji vojski. Kako naj bi to sredstvo pospešilo pot do pravega in edino razumnega cilja (demilitarizirane slovenske cone) ni jasno.

Zdi se, da je Ivan Kramberger, dobri človek iz Negove, ki bi kot novi šef slovenske države zmanjšal ulično razsvetljavo, zato da bomo Slovenci primorani delati več otrok, natanko to, kar si zaslužimo: naokrog sprehajajoča se živa groteska slovenske demokracije.

Zoja Skušek, prevajalka, urednica, avtorica. Iz lanskega letnika nam je ostala v spominu kot lucidna Z. S. na zadnji notranji strani Telexa. Iz minulih kot odgovorna urednica »zelene« zbirke, Studia humanitatis. Ker tega ni v naslovu, naj velja tule: o Studia humanitatis, Sloven- cih in (njihovi) demokraciji.

KATEDRA Izhajati je začel peti letnik knjižne zbirke Studia Humanitatis. Kaj dejansko je ta zbirka?

Skušek: Zbirka Studia humanitatis je nastala na pobudo entuziastov kot univerzitetna zbirka, ki izdaja knjige s področja sodobne humanistike in družboslovja. Ker pravkar poteka naročniška akcija za 5. letnik, ker so torej štirje letniki že tako rekoč pod streho — in to je do zdaj 37 knjig — zbirke najbrž ni treba več predstavljati. V njej so prvič izšla v knjižni obliki imena kot Lévi-Strauss, Freud, Braudel, Weber, Habermas, Le Goff, Finley, pravkar bo izšel Schapiro itn.

Pa vendar — težave pri nastajanju so bile velike in velike so še zdaj, treba je bilo premagati značilno slovenski etnocentrizem in antiintelektualizem. Slovenci na prevode namreč že dolgo gledajo skeptično. Prepričani so, da se vse bistveno na svetu zgodi med Karavankami, Sočo in Sotlo. Slovenci namreč avtohtono, iz sebe predejo vse: od literature do teorije.

Spominjam se dogodka, ko sem bila — ne tako davno — član republiške komisije za podelitev Prešernove nagrade s področja literature. Takrat sem morala ljudi, ki so se mi dotlej zdeli normalni, bistri ljudje, prepričevati, da je tudi prevajanje — bodisi literature ali družboslovja, teorije — zadosti ustvarjalno, da zasluži priznanje, kakršno je Prešernova nagrada. Prvič zato, ker ustvarja strokam terminologijo, ki je še nimajo, in drugič zato, ker iz nič ni nič. Znanost, pa tudi literatura, nista samo slovenski. Literarni prevodi, na primer, prinašajo obdobja in stile, ki jih slovenska književnost sploh nima. Da o teoriji sploh ne govorim.

KATEDRA Kako to, da Studia humanitatis deluje z roba?

Skušek: Projekt Studia humanitatis je nastal na alternativni kulturni sceni, ima pa splošne kulturni pomen. Realizirati bi ga morala vladajoča kultura, pa ga ne more in noče. To so namreč dela, ki se jih velike založbe branijo. Zahtevajo veliko, res veliko dela in sorazmerno veliko denarja za pripravo, imajo pa ozko publiko, torej nizko naklado. Z drugo besedo, te knjige se velikim založbam ne »splačajo«. Mi delamo z veliko veselja in z minimalnimi stroški. Nihče od nas ni redno zaposlen, iščemo cenejše tiskarne, sponzorje za papir. Strokovnega dela, ki ni nikoli plačano ali zadosti plačano, je veliko. Opravljajo ga ljudje, ki

jim je veliko do tega, da take knjige izhajajo, in sicer iz entuziazma.

KATEDRA Studia humanitatis je torej po svoji formi ekskluzivno marginalna založba, po referenčnosti pa osrednja. Kaj to pomeni za odnos uradne kulturne politike do nje?

Skušek: Glede osrednosti: bila sem na knjižnih sejmih, nazadnje na beograjskem, mislim, da poznam tuje zbirke s tega področja, in lahko rečem, da nas ni treba biti prav nič sram. Zbirka je na svetovni ravni.

Kar pa zadeva odnos uradne kulturne politike do Sh, je pa takole: običajni razlogi, s katerimi kulturni politiki polemizirajo z našo zbirko, so, da pravzaprav nikamor ne spadamo. Ne pod Kulturno skupnost, ker nismo izvorna kulturna ustvarjalnost, ne pod Raziskovalno skupnost, ker nismo izvorna raziskovalna dejavnost. To predalčkanje, ko ne vejo, kam bi nas dali, odkod bi vzeli, je čisti blef. V resnici gre za ideološke razloge, o katerih sem govorila že prej,

za antiintelektualizem in bolno slovenstvo. V strokah vladajo klan in ti se čutijo ogrožene. Elite na vsakem teh področij želijo obdržati svoj elitni položaj. Kako? Tako, da blokirajo informacije ali da jih filtrirajo. In pišejo tako imenovana »izvirna« dela. Tako smo, na primer, na sestanku programske skupine Sh slišali iz usta znanega slavista, da sta Jakobson in Benveniste že presežena avtorja. To naj bo namesto vica brez besed.

KATEDRA Glede na že omenjeno referenčnost zbirke — če podkrepimo, odkar je pri Studia izšla Webrova Protestantska etika in duh kapitalizma, se nanjo sklicuje staro in mlado — kdo vas financira?

Skušek: Financira nas Kulturna skupnost, ki pokriva t. i. proizvodne stroške, in v zelo

majhnem delu tudi Raziskovalna skupnost. Strokovni delavci pri KS so nam sicer naklonjeni, vendar pa nenehno slišimo, da ni denarja. S tem se seveda ne strinjam. Denar je, vprašanje je le, kako ga razdeliti. »Ivan Cankar« porabi za vsak svoj projekt več denarja, kot bi ga mi potrebovali za 10 let izhajanja.

Me veseli, da je Weber postal referenca, odkar je preveden v slovenščino. Ker pa že omenjate »staro in mlado«, moram povedati, da je med našimi naročniki in kupci izjemno malo profesorjev z obeh slovenskih univerz. Večina, res večina, so študentje.

KATEDRA Kar je razveseljivo?

Skušek: Seveda nas veseli, da so naši bralci zvečine študentje, vendar pa to, da med njimi ni profesorjev z univer-

»Slovenci na prevode namreč že dolgo gledajo skeptično. Prepričani so, da se vse bistveno na svetu zgodi med Karavankami, Sočo in Sotlo. Slovenci namreč avtohtono, iz sebe predejo vse: od literature do teorije.«

ze, marsikaj pove tudi o slovenski univerzi.

KATEDRA Kako se znajdete kot konkurent za sredstva ob Titovih zbranih delih in podobnih megalomanijah, ki so vnaprej določena za dotiranje?

Skušek: Naš glavni konkurent ni Tito — ne glede na to, kaj si mislim o njegovih zbranih delih — pač pa močvirje, ki ga z imenom družboslovje, tudi »izvirno« družboslovje, tiskajo druge založbe.

Sicer pa: imamo že svoje redno bralstvo in ko »žicamo« za denar, smo dobro pripravljene, knjige redno izhajajo, v medijih jih omenjajo, vemo, da smo za razumništvo pomembno branje, zato smo prepričljivi. Zbirka pokriva tako pomembna področja, da kratko malo mora obstati. Lejte, veliko knjig je s področja zgodovine; to se mi zdi še posebej dragoceno, ker mislim, da se zaradi zgodovinske amnezije napake ponavljajo. Denimo: pri ISS deluje komisija za slovenski populacijski program (njen predsednik je Emil Milan Pintar, ki je — mimogrede — filozof). V tem populacijskem programu se ni znašla samo omejena pravica do abortusa, pač pa tudi davek na samstvo. V Italiji je tak zakon vpejal Mussolini, ki je od vojakov zahteval tudi to, da **con saluto romano** pozdravljajo vse nosečnice. Poznavanje zgodovine je koristno torej tudi iz čisto pragmatičnih, konkretnih političnih razlogov. Moram reči, da se mi zdi popolnoma neverjetno, da je do takega predloga prišlo danes in tukaj.

KATEDRA Kakšna je pravzaprav vsebinska zasnova Studia humanitatis?

Skušek: Na kratko novejša »klasična« s področja družboslovja in humanistike, se pravi, zgodovina, filozofija, sociologija, psihoanaliza, jezikoslovje, antropologija, zgodovina znanosti, umetnostna zgodovina... Konkretno nastajajo letniki takole: enkrat, dvakrat letno se dobi programska skupina, ki zbere predloge. (V programski skupini so zastopniki vseh strok, vendar niso izbrani po kakšnem institucionalnem ključu, ker v skupini nismo hoteli ponavljati sporov, ki so znotraj društev, fakultet, oddelkov. Ljudje so se zbrali na podlagi strokovnosti in veselja do takega dela.) Program je zelo demokratičen, omejitve so le strokovne in funkcionalne narave: ali je knjiga za zbirko relevantna in ali je dovolj sodelavcev (prevajalcev, strokovnjakov, lektorjev itn.), da jo je mogoče izdati.

KATEDRA Ta princip se je v petih letih pokazal za dovolj uspešnega.

Skušek: Za dovolj uspešnega, dovolj fleksibilnega in dovolj funkcionalnega za delovanje zbirke.

KATEDRA Generacije, ki prihajajo za nami, bodo zaradi zmedene narave našega trga in knjigotrštva prikrajšane za knjige iz zbirke Studia humanitatis.

Skušek: Morda pa bomo lahko knjige kdaj ponatiskovali.

KATEDRA Mar je to moč pričakovati?

Skušek: Zaenkrat je razprodan prvi letnik. Prav imate, trg je tako majhen, da gotovo

SKUŠEK

»Ne morem se strinjati s tem, da bi se v imenu katerega koli višjega cilja rodil en sam otrok. Otroci sodijo v privatno, intimno in naj se rojevajo zgolj in samo materam, očetom in sebi v veselje.«

še nekaj časa do ponatisa ne bo prišlo. Izhajamo v nakladi 1000 izvodov in si ne moremo privoščiti ponatisa prvega letnika, ki je pošel. Ponatis ni nič cenejši od prvega natisa, praktično nič cenejši. Menim, da bi bila optimalna naklada 5000 izvodov. To bi bila naklada, ki bi pokrila nekaj generacij. Zaenkrat pa so razmere takšne, da v to ne moremo iti.

KATEDRA Prihajajočim generacijam torej ostanejo bratje, mame, očetje, izvirniki...

Skušek: ... in knjižnice. Na uredništvu smo se spomnili, da bi poskušali UK ZSMS (navsezadnje smo univerzitetna zbirka) nagovoriti, da bi odkupili naše knjige in jih razdelili po knjižnicah obeh univerz. Na ta način bi naše knjige dobile kar največ uporabnikov. Morda jih bomo pregovorili, čeprav moram reči, da imamo z njimi slabe izkušnje. Lani so nam obljubili, da bodo financirali razliko med študentsko in »normalno« ceno letnika. Sprejeli so sklep. Pa tistega denarja nismo nikoli videli.

VOLITVE

KATEDRA Studia Humanitatis verjetno ne bo neposredno sodelovala na bližnjih volitvah...

Skušek: ... zato pa posredno.

KATEDRA Kako?

Skušek: Tako da jih berejo in da jih bodo brali oboji: tisti, ki bodo volili, in tisti, ki bodo voljeni.

KATEDRA Ali je demokracija pri nas res vladavina banavzov?

Skušek: Demokracija je pri nas na začetku in ima očitno težave sama s seboj. Sicer pa, to je domisljica — in tako

jo morate razumeti —, ki sem jo napisala v Telexovi tribuni zaradi zelo konkretnega primera, ko se je celotna slovenska predvolilna scena začela ukvarjati s splavom. Kakšen volilni golaž, da se ti želodec obrne! Vsi vemo, da se je t. i. demokratična opozicija vzpostavila kot nasprotje partijski avtokraciji; zdaj pa so se nekdanji politični nasprotniki v eni stvari le znašli na isti fronti, ta stvar pa je skrb za ohranitev slovenskega naroda. Kot da pravice žensk — in teh je približno 50 odstotkov med demosom, ki ga imajo polna usta — niso človekove, državljanske pravice. V imenu naroda brišejo posameznika in njegovo zasebnost. Sicer pa so bile pravice žensk tako zmerom preskusni kamen vseh človekovih pravic.

Strinjam pa se z Vlasto Jalušič, da je pravica do splava samo tisti del ledene gore, ki gleda iz vode. Tudi pod vodo so pomembne stvari, pa še veliko več jih je. Najvažnejša je ekonomska neodvisnost žensk. Nekaj drobnih sprememb, pa bomo spet doma z štedilnikom. Še se spomni: *Kinder, Küche, Kirche*. Evropski delovni čas, odvečna delovna mesta, prezaposlenost, dragi vrtci, pa na drugi strani, kot zdaj slišimo »pozitivni ukrepi«: visoki otroški dodatki (za drugega in tretjega otroka kakšni dve tretjini plače), davek na »nestarševstvo« itn. In kdo bo po vašem ostal doma? Jasno. Ženske. Simptomatično je, da imajo vse stare in nove stranke v svojih programih populacijsko in družinsko politiko, nobena pa ženske politike, ki bi se ukvarjala s tem, da ženske tudi zares dobijo enakost, ki jo pred zakonom formalno imajo.

KATEDRA Smiselno bi bilo pričakovati, da bi se ženska politika neodvisno formirala. Ali je v predvolilnih bojih to kje videti?

Skušek: Zaenkrat ne. ZSMS je bila edina, ki v svojih kongresnih dokumentih ni imela populacijske politike, ampak žensko politiko. Dodati pa moram, da je to ostalo zelo na deklarativni ravni in da so to vprašanje pustili ob strani kot nepomembno. Pač pa sem slišala, da se zdaj formira neodvisna lista Novih družbenih gibanj, ki ne bo stranka, pač pa skupno politično stališče ljudi, ki so se zavestno opredelili za marginalizem, manjšinskost, individualizem, se pravi tudi za žensko politiko.

KATEDRA Kaj konkretno bi veljalo delati tistemu, ki bi se v to spustil?

Skušek: To, kar počnejo sorodne inštitucije v modernih državah, to je, da se ukvarjajo s političnimi pravicami posameznic, državljanek in z možnostmi za realizacijo teh pravic. Ukvarjajo pomeni, da skrbijo za kvotiranje, zaposlovanje žensk, da skrbijo za formiranje nadzornih mehanizmov v političnih organih in drugih, ki onemogočajo diskriminacijo žensk, da se ukvarjajo s kakovostjo življenja.

SLOVENIJA

KATEDRA Izhajajoč iz tega bi lahko sklenili, da je politika na Slovenskem šovinistično strukturirana?

Skušek: Poglejte, pravimo, da imamo zdaj politični pluralizem, demokracijo. To je moška demokracija. Čisto prakti-

čno: koliko pa je žensk v organih novih političnih strank? Pet odstotkov? (Da ne bo kdo pozabil: žensk je, naj ponovim, približno 50 odstotkov prebivalstva.) Nič čudnega torej, da se v tej politiki nacionalne ogroženosti oblikuje zahteva po obveznem rojevanju in da ženska vnovič dobiva predvsem vlogo aparata za rojevanje majhnih Slovencev. Ne morem se strinjati s tem, da bi se v imenu katerega koli višjega cilja rodil en sam otrok. Otroci sodijo v privatno, intimno in naj se rojevajo zgolj in samo materam, očetom in sebi v veselje.

KATEDRA Kako komentirate tako poudarjanje nacionalnega v naši politiki?

Skušek: Na en del tega vprašanja sem, mislim, že odgovorila. Drugo pa je, da so volitve zelo blizu in da je nacionalizem hvaležna tema, na katero so od nekdanj vabilil volilce. Če pogledate intervjuje, ki so bili zadnje čase objavljeni, boste videli, da imajo vsi vprašanje splava in vprašanje Jugoslavije, odcepitve, ki je v glavnem postavljeno moralistično.

KATEDRA Gotovo pa je v ospredju Jugoslavija, do katere bi se veljalo obnašati racionalno.

Skušek: Sama gledam na Jugoslavijo kot na zgodovinsko nastalo tvorbo, ki je nastala iz točno določenih vzrokov, potem pa so si te vzroke še sproti na novo izmišljali. Treba je pogledati, kakšni vzroki za Jugoslavijo obstajajo zdaj. Bolj ko opazujem dogajanja na politični in ekonomski sceni, bolj ko gledam poročila o Kosovu, bolj se mi zdi Jugoslavija vprašljiv kon-

»V tem populacijskem programu se ni znašla samo omejena pravica do abortusa, pač pa tudi davek na samstvo. V Italiji je tak zakon vpeljal Mussolini, ki je od vojakov zahteval tudi to, da con saluto romano pozdravljajo vse nosečnice.«

cept. Mencinger trdi, da lahko Slovenija preživi brez Jugoslavije. Sama sem glede tega skeptična, vendar sem laik, in če to trdi tako ugleden ekonomist, mu skoraj moram verjeti. Sprašujem pa se, koliko so Slovenci pripravljeni plačati za odcepitev. Ali bi šli v oborožen spopad? Legalna pot bi bila dolga, kot kaže.

KATEDRA Do Slovencev ste zelo kritični.

Skušek: Če me sprašujete po »nacionalnem značaju«, moram reči, da so Slovenci težko prebavljivi s svojim mitom o marljivosti, delavnosti, pridnosti, ubogljivosti, čistosti in kar je še podobno nesnage. Stik z drugimi kulturami jim torej lahko samo koristi. Slovenci brez Jugoslavije bi bili taki kot Avstrijci in tukaj bi bilo na smrt dolgčas, če ne nezno. Pregarjali bi vse manjšine, se pravi ženske, homoseksualce obeh spolov, mlade, skratke vse, ki so drugačni.

KATEDRA Je Slovenija provinca?

Skušek: Nedvomno, samo da tega ne ve. Ampak, tega ne ve nobena provinca.

KATEDRA Koliko je Slovenija (in Jugoslavija) ključna v Evropi?

Skušek: Ključna? Evropa in svet očitno hočeta status quo, torej Slovenijo v Jugoslaviji in enotno Jugoslavijo. Res pa je, da smo še pred kratkim mislili, da Evropa ne bo dopustila velikih sprememb v Vzhodni Evropi, pa jih je. Ali ste si pred dobrim mesecem mislili, da bo Evropa dopustila razmišljanja o združitvi Nemčij?

KATEDRA Zunaj nas imajo verjetno bolj za Evropejce, kot se imamo sami?

Skušek: Se vam zdi? Potem gre za pogled žabe in ptičja, za žabjo in ptičjo perspektivo. Menda je v Sloveniji narodni dohodek na prebivalca 6000 dolarjev. Od tega daje mo za ekologijo toliko, kot da je dohodek 1500 dolarjev.

Vse ostalo »prerazporedimo«. Je ta delitev denarja evropska ali jugoslovanska?

KATEDRA Te smo navajeni. **Skušek:** Drži. Ampak navajeni smo bili tudi partije.

KATEDRA Temeljni ugovor slovenski samostojnosti z juga je, da Slovenci nismo državotvorni narod.

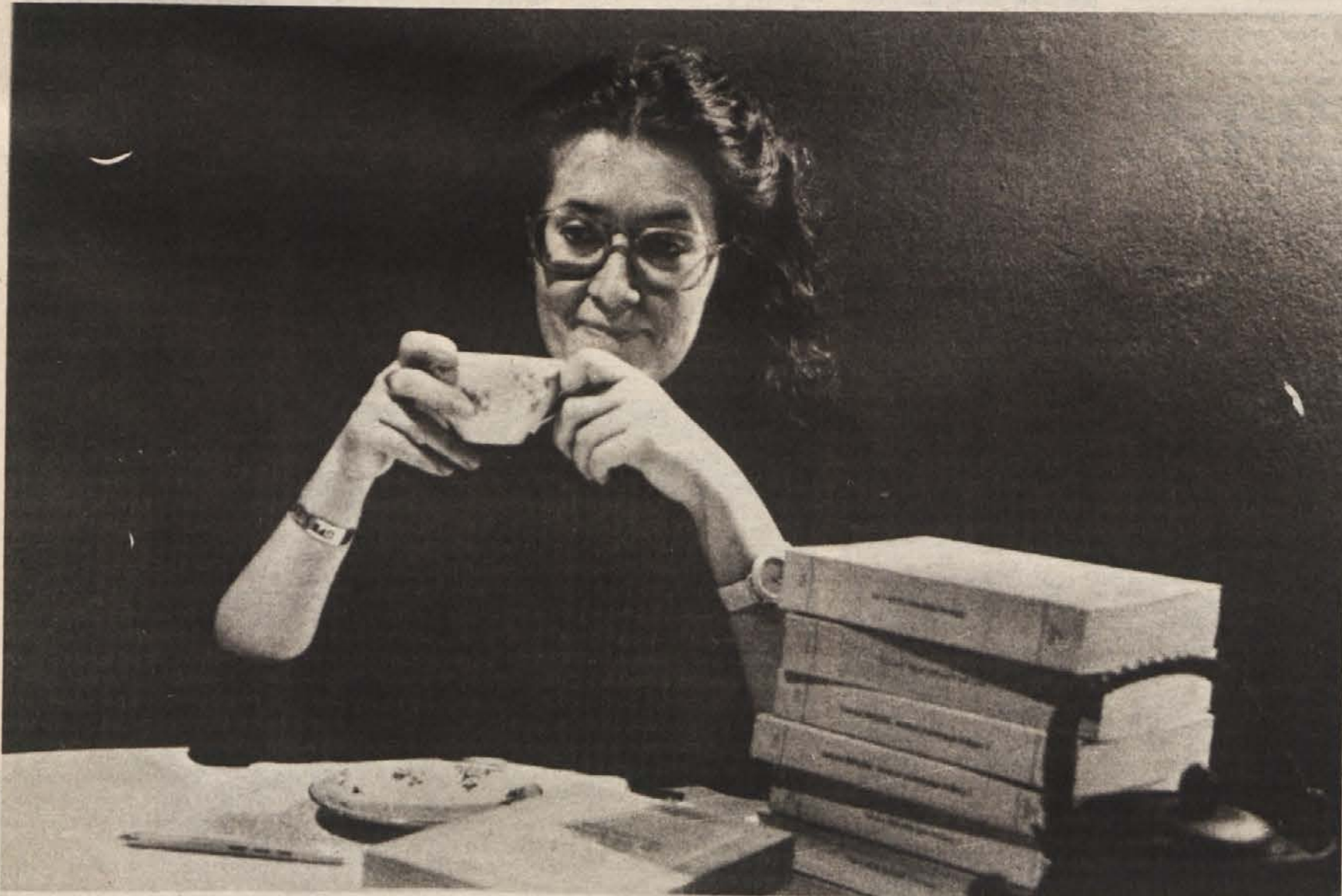
Skušek: Ja, to je tudi velika slovenska bolečina. Toda zgodovinske bolečine me sploh ne zanimajo.

KATEDRA Svoječas ste bili urednica revije Moj mali svet. Kakšna je vaša izkušnja, gledano z današnjega vidika, biti urednica revije za vrtičkarstvo?

Skušek: Moj današnji vidik ni nič drugačen od takratnega. K reviji sem šla iz pragmatičnih razlogov. Hotela sem v službo. Potem sem razmišljala takole: če so Slovenci vrtičkarji, jim je treba povedati, da so tudi državljani, in da imajo svoje pravice tudi na tem področju: se pravi, jesti zdravo hrano, dihati čist zrak, živeti kvalitetno življenje. Iz osladne »družinske« revije sem si prizadevala narediti strokovno revijo s področja sadjarstva in vrtnarstva, kakršna je pred vojno že obstajala, in jo razširiti še na področje ekologije. V uredništvu sem imela vso podporo, odlično smo se ujemali. Delo je bilo zabavno in zanimivo. Prišli pa smo v konflikt z vodstvom hiše Kmečki glas, ki je imelo drugačen koncept, komercialen, čeprav naklada nikakor ni padala, narobe. Vse tri urednice smo potem odšli. Kmečki glas je potem pod istim vodstvom iz uspešnega podjetja postal podjetje na robu preživetja, na zadnjem referendumu o podaljšanju mandata za glavnega urednika in direktorja pa je direktor dobil menda tri glasove, kar je zgovoren podatek.

KATEDRA Letos nas čaka še marsikaj. Je ob letu pričakovati, da bomo vedreje zrl v svet?

Skušek: Ni, da bi človek skakal od veselja nad tem, kako si politični pluralizem tukaj utira pot. Shema, ki se je oblikovala, je shema »komunizem — antikomunizem«, vmesnega polja ni. Ne samo, da se s tem perpetuirata nekdanja oblast, ta oblast pri tem dobiva tudi volilne točke, ki jih sploh ne zasluži. S tem pa je tudi določena miselna shema, znotraj katere se vse dogaja. To je eno. Drugo je, kako stranke zdaj lovijo volivce. Vse splošna diskusija o tem, kako doseči produkcijo čim več Slovencev, je več kot depresivna. Stališča opozicije še bolj. Davek na nestarševstvo, ki se je znašel v »strokovnih podlagah prebivalstvene politike« ISS, pa daje misliti, kako se bo nova »suverena slovenska skupnost« vedla do DRUGAČNOSTI. Ali kot je zapisal Tomaž Mastnak: »Če pa bo enkrat res uzakonjeno, da bo treba plačevati za drugačno življenje, bo odprta pot, na koncu katere se za drugačnost plačuje z življenjem.«

Metka Kresc Baskar

BOŽJAST ALI SLOVENSKA OBSEDENOST S SAMOBITNOSTJO

RAJKO MURŠIČ

Velikokrat ste verjetno že pomislili, da se tudi vas tiče znana maksima, da ste po nujnosti človeško bitje in zgolj slučajno del nekega organizma, ki ga v svojem pojmovnem aparatu tlačimo pod rubriko narod. Stvar je zelo briljantno jasna, ko gre za čista načela, lebdeča nekje v humanističnih oblakih kozmopolitskega duha, povsem neoprijemljiva pa postane v trenutku, ko bi si s tako lepimi moralnimi mislimi morali pomagati v vsakdanjem življenju. Kavelj namreč ni tako preprost in obračunavanje s tribalno miselnostjo tudi sredi Evrope tega stoletja ni niti približno tako preprost posej kot se nam v vznesenosti z mitom o Evropi 92 morda dozdeva.

Vsak posameznik je namreč dobesedno priklenjen na verige in lovke tiste partikularne družbe (kulture) naroda, v kateri kot nedolžni homo sapiens privika na svet. Človek namreč do tistega trenutka, ko se zave svojega človeškega bistva, še ni-človek, ampak nekakšen mladič, ki se socializira v njemu nevidno pajkasto mrežo človeške skupnosti — človek v pravem pomenu besede pa lahko postane edino kot pripadnik neke konkretne skupnosti, konkretne kulture, konkretnega naroda. Takrat, ko postane človek, je torej že Slovenec, Nemec, Eskim, Navaho ali Zulu — in temu ne more ubežati celo življenje, pa če se izseli in asimilira v kakšno drugo kulturo — le na podlagi univerzalnih kulturnih obrazcev je

in globina nezavednega kolektivnega spomina je tako neulovljiva, da je še zmeraj niso mogli razložiti največji misleci tega stoletja z nobenim teoretskim aparatom od psihoanalize do ekonomije. Negativna kulturna identifikacija, ki se gradi na negativnem odnosu do drugačnosti je gnojivo vsakega sodobnega nacionalizma, ravno tako kot je bila nekoč temeljna izhodiščna točka vsake plemenske vojne. Ampak, vprašati se je treba, če je pozitivna kulturna identifikacija sploh možna. To bi bila suha voda ali pa leseno železo, saj je zavest o lastnih kulturnih obrazcih možna le ob soočanju z nečim drugačnim (saj vemo: pojmovni aparat gradimo ravno na bergli difference specifičnosti), to »drugo« pa je že samo zaradi drugačnosti nekaj nevarnega. Kulturni pluralizem, ki ga tako radi ponavljajo humanistični kozmopoliti, je sicer krasna stvar, v praksi pa lahko funkcionira le na folklornih prireditvah in mednarodnih kulturnih srečanjih. V vsakdanjem življenju pa imajo glavno besedo organizirane insti-

tucije družbe z oboroženo vojaško silo na čelu.

Zato je vsako obujanje romantičnega samobitništva katerega koli naroda na tem planetu tako skrajno nevarno. Vsak narod, ki začne dvigovati svojo glavo iznad drugih, se mora slej ko prej odreniti od ramen drugih in jih podreti na tla. To velja tudi za tako majhne narode, kot je naš (konec koncev se naše nacionalno prebujanje dogaja izključno na negativnem odnosu do »primitivnih«, »balkanskih«, »zahrbnih« in »nepovsem-civiliziranih« narodov na jugu), čeprav ne moremo zanikati potrebe po enakopravnem nastopu vsakega, še tako majhnega naroda v pisani družini različnih kultur na tem planetu.

Igrice z nacionalno samobitnostjo v narodu, ki nima lastne mitologije in celo zanesljivo spoznane zgodovine ne (amnezije Slovencev ni prispevala samo nemška dominacija od srednjega veka dalje — še bolj pozorno je na identiteto tega naroda vplivala cerkev nekje do 19. stoletja), so

preresne, da bi jih lahko nek posameznik, ki se mora odločati med narodnim izdajstvom (koz-mopolitskim humanizmom) in nacionalno zavednostjo (ki je zmeraj na samem robu brezna šovinizma), ki potrebuje predvsem nekaj osebne avtonomije, v kateri lahko zaživi človeka vredno življenje, in ki svojo kulturo sprejema kot nekaj samo po sebi umevne-ga ter želi delovati na avtonomnih toriščih marginalnih civilnodružbenih gibanj, igral brez premisle-ka.

Čeprav je v nevarnosti, lahko sicer prinese nekaj volilnih točk tistim, ki so večni narodovi dušebrižniki, ljudem, ki si želijo predvsem svobodnega življenja, pa obeta samo provincialno zaplankanost kljub v nebo vpijočim obetom skoka v Evropo. (Mimogrede: tisti, ki bi radi videli Slovenijo v Svetu Evrope, se ne bi smeli ustrašiti že prvih indicev, da nas Evropa noče — vsi slovenski politiki so, predvsem leta 1918, živeli v oblakih nekakšnih univerzalnih

narodnostnih pravic. Slovenija pa je ostala žepek Evrope).

Narodništvo bo v Sloveniji zno-va napravilo nepopravljivo škodo, saj bo pogazilo vse civilizacijske pridobitve zadnjih štiridesetih let (ki so se v teh krajih afirmirale prej komunistom navkljub kot pa zaradi njihove diktature), od splava do avtonomije družbenih gibanj. Skrb za nataliteto je dvigovanje in razpihovanje megle, saj je državna kontrola rojstev najbolj rasistična varianta narodne afirmacije. V resnici gre za rojevanje nacionalnega totalitarizma kot direktne posledice menjave pola v totalitarnem družbenem sistemu, v kakršnem živimo že od šestojanuarske diktature dalje. Slovenska samobitnost ni odvisna od števila vekajočih novorojenčkov, ampak od človeka vrednega življenja vseh pripadnikov tega naroda — človečnost pa je kategorija, ki ni v modi niti na levi, niti na desni strani slovenske politične polarne razdelitve.

»Edini izhod iz te morilske zmede in nacionalnega ter državnega kaosa, ki določa življenje na Balkanu, je združitev vseh narodov polotoka v ekonomsko in politično celoto. Njeno osnovno načelo bi morala biti avtonomija naroda...»

Državno enotnost balkanskega polotoka je mogoče doseči na dva načina: od zgoraj, z ekspanzijo najmočnejše balkanske države na račun šibkejših — neposredna posledica tega bodo seveda vojne, iztrebljanja in zatiranje šibkejših narodov, hkrati pa konsolidacija monarhizma in militarizma; ali pa od spodaj, z združevanjem narodov — drugače povedano, z revolucijo, ki bo pometla z dinastijami in razvila prapor balkanske federativne republike.«

Takole je Lev Trocki leta 1910 (1. avgusta) pisal v Pravdo. Vojni dopisnik s Kosova v začetku leta 1990, torej 80 let pozneje ne more napisati ničesar drugega. Kot da se je čas ustavil. Problemi Kosova in s tem Balkana so ostali do pičice enaki.

Seveda se je v vseh teh dolgih desetletjih na Balkanu kaj dogajalo. Trockega napovedi, ki ju je mož postavil out-out, se pravi eno drugi kot al-

*Ne Srbija, ne boš imperij! (Parola kosovskih demonstrantov)

ternativo, sta se uresničili na najbolj nemogoč in obenem najbolj grozovit način — skratka tako, da sta se relizirali združeni. Balkan je res pometel s svojimi dinastijami in razvil prapor balkanske (jugoslovanske) federativne republike, potem ko se je »revolucionarno« osvobodil. Toda izpolnila se je še druga možnost. Konsolidiral se je rdeči monarhizem skupaj z militarizacijo družbe, neposredna posledica tega pa so seveda nemiri, spopadi, zatiranje šibkejših. Vse skupaj je prepojeno s tistim, kar pomeni besedica balkanizacija: majhne, impotentne in hkrati med seboj noro sprte narodice.

Kosovski nemiri se v novi Jugoslaviji ciklično ponavljajo in frekvenca pojavljanja izbruhov nezadovoljstva albanske narodnosti je vedno večja. O prvih protestih smo zvedeli šele po smrti realsocialističnega monarha, datirajo pa v leto 1968. Po tem je moralo preteči 13 let in Albanci so spet šli na ulice leta 1981.

Preteklo je še osem let in lani so uradno prešteli 24 mrtvih.

TROCKI KOT NOSTRADAMUS JO SERBI, NUK TJËNI IMPERI*^{*}

BORIS JAUŠOVEC

Od lanskega marca štejemo eskalacije nezadovoljstva že v mesecih. Do letošnjega januarja je preteklo negotovih 10 mesecev in spet na Kosovu zagrebajo (uradno!) 27 izrešetanih trupel.

Država je, kakor je to zapisano v marksistični literaturi na Kosovu že odmrta. Od države je ostal le še policijski teror, ki po grozovitostih daleč presega državljanskega, zaradi katerega je bilo kobajagi treba na Kosovu pripeljati združene odrede milice in uvesti izredno stanje. Država se, roko na srce, tudi kdaj prej ni kaj dosti brigala za državljansko življenje in tega ji je tudi sedaj, kakor je videti, bolj malo mar.

Despotični režim v pokrajini, ki prihaja iz Miloševićevih kabinetov, se razglašja za branilca Jugoslavije, izdatno pa mu pri tem opravi pomoč pes Morina s svojo kvizlinško partijo. Odrešeni kakršnekoli posvetne odgovornosti plijani policisti streljajo v Albance, napumpani s prepričanjem, da gre za teroriste. Čudno pri vsem tem je, da ti teroristi niso niti oboroženi, da se v

množicah pojavljajo sredi belega dne na ulicah in ne zahtevajo drugega kot demokracijo.

Dikciji, da se na Kosovu brani Jugoslavija in da jo rušijo mase teroristov, sta nasedli tudi zvezna vlada in predsedstvo države. Drnovšek previdno balansira med srbskimi zahtevami in lastno podo- dobo evropskega politika. Kako to, da predsedstvo države govori o umiritvi stanja, hkrati pa ugotovi, da je poseg državnih organov na Kosovu potreben kot odgovor na nasilje, ki ogroža ustavno ureditev. Prav državni teror je na Kosovu likvidiral ustavno ureditev, zaboga, nasilje in neposredne mednarodne spopade pa so napovedovali Srbi s Kecmanom na čelu, ki je že zagrozil, da bodo kosovski Srbi in Črnogorci na pomlad vzeli stvar v svoje roke. In stvar, ki jo bodo vzeli v roke, je nedvoumno dodal, bo puška, posledica pa vsesplošno klanje.

Če odmislimo hegemonistično nasilje nad Albanci, pa se Kosovo izkaže tudi kot eden zadnjih poligonov realsociali-

stičnega totalitarnega nasilja. Na tej točki je mogoče razumeti zmerjanje kosovske alternative oziroma njenih voditeljev. Zaradi mednarodnega intelektualnega renomeja kot ga imata dr. Rugova in dr. Cana, ali jugoslovanske kapacitete nekega Surroija so vse obtožbe, da gre za nacionaliste neresne. Tem diskvalifikacijam kosovska oblast — sama jih namreč producira — niti sama ne verjame. Drugače pa je z obtožbo, da gre za kontrarevolucionarje, ljudi torej, ki so se nekoč pregrešili proti partiji. In to je tudi edina resna obtožba, ki v popolnosti drži.

Tako, ko se kosovska alternativa (vsaj dve taki združenji v Prištini imajo: Demokratično zvezo Kosova in podružnico Združenja za jugoslovansko demokratično pobudo) zavzema za večstrankarski parlamentarni sistem in proti monizmu zveličavne partije, ne gre seveda za nič drugega kot za kontrarevolucijo. Toda ta označba po dogodkih v vzhodni Evropi nima več negativnega predznaka. Da bi le pridobili simpatije svetovne

javnosti zase, pa si kosovski rdeči begi prizadevajo »evro-peizirati« terminologijo, zadnja taka pogurtavščina pa je, da gre za fašiste Dialoga, ki ga imajo vsi polna usta, pa s takimi ne bo. Pa čeprav je ob zadnjem pozivu k dvodnevne-mu žalovanju za pobitimi v pokrajini jasno, da ima alternativa na albansko prebivalstvo ogromen vpliv in da njena beseda zaleže, ter da bi pogovori z njo zagotovo ustavili demonstracije. Toda važno je ostati na oblasti, pa če ravno je nimaš več nič v rokah. Kosovska partija se zaveda, da bi njen pristanek za skupno tesianje okrogle mize hkrati napovedal že tudi konec njene neomejene vladavine. Dokler se s tem dejstvom ne bo sprijaznila (in ne slepimo se, potreben je tudi blagoslov srbske, republiške partije tega pa zlepa ne bo), pa bosta na Kosovu do izčrpanja mesarili obe Trockijevi napovedi skupaj. Vprašanje je le, kdo bo v dolgi taktiki izčrpanja prej pokleknil: država ali ljudstvo. Lahko pa se tudi tukaj zgodi, da bo vrag vzel oboje z nami vred.

Peć, 1990

Peć, 1990

POLITIKA — PRVA LJUBEZEN

Zdi se, da politika končno je tukaj, še cela nedolžna, sramežljiva, plašna, nerodna, tresočna od treme se nam razkriva. In mi državljani, kot mladi, neizkušeni ljubimci, z izgubljenimi očmi zremo v njene že razkrite čare, in kljub želji po spoznavanju še nerazkrita, menčamo brez sape na mestu. Taka romantična najstniška scena se lahko razvije v naslednjih tragičnih smereh: bodisi, da ena ali druga, lahko pa kar obe, strani ne zbereta dovolj poguma za konkretno interakcijo, bodisi, da do konkretne interakcije pride, a je le-ta preveč silovita na eni strani in premalo domišljena na drugi strani, tako da se kaj hitro konča. Tako kot pri večini prvih ljubezni, tudi v tem primeru ne more biti to nedolžno ljubimkanje že tudi zrel odnos med vpletenima stranema, je pa prvi stik, dotik, ki ga nostalgično pomnimo, ki je navezadnje nujen zato, da bi se lahko podali na pot nadaljnih avantur in na koncu zrelih, domišljenih odnosov.

SPEM, Studio za politični in ekonomski marketing, se trudi empirično zaznati značilnosti prve možne politične igre po uspešno izvedeni socialistični revoluciji na Slovenskem, aprilskih skupščinskih volitev, zato načrtno in periodično sondiramo slovensko javno mnenje. V tem članku vam tako predstavljamo ugotovitve zadnje sondeže, ki je bila izvedena na stratificiranem vzorcu 256 slovenskih telefonskih naročnikov 4. in 5. 2. 1990.

S pričujočo sondažo smo poskušali registrirati osnovne oblike politične scene in odziv državljanov na njo.

Fluid, emocionalna in formalna komunikacija, razmerje, med glavnima vpletenima stranema (političnimi organizacijami in državljani) se je ojačalo, politika je prvič začutila potrebo po zaresnem odnosu z državljani, a je pri nagovarjanju državljanov še zelo stramežljiva in nerodna, predvsem pa svojih namer, t. j. pridobitev oblasti ne upa izražati direktno (Z izjemo ZSMS-jevske brošure «BOJ ZA OBLAST»).

Tako se npr. komunisti prvič zares ozirajo po javnem mnenju oz. delajo tisto za kar mislijo, da bo všeč državljanom Slovenije, a svoje aktivnosti še zmeraj peljejo v imenu visokih ciljev, idealov — zanikajo pa povezanost njihovega početja v Beogradu npr. z pragmatičnim ciljem, namreč čimbolje se odrezati na bližajočih skupščinskih volitvah. Podobno je s spremembo njihovega imena, ki seveda ni nujna zaradi tega, da bi nas z njim lažje peljali v »demokratsko prenovno«, ampak bo služila predvsem zato, da zmanjša možnost, da bi se na ZKS preveč vezale konotacije, ki izhajajo iz njene donedavne prakse.

Nadalje na neodraslost politike kaže tudi primer krščanskih demokratov, ki se na eni strani sila nerodno zapletejo s klasičnim vprašanjem v času predvolilnih kampanj — odnosom do abortusa. Njihova neodraslost se vidi ob tem, ko ob definiranju svoje politične usmeritve, najprej »povedo knedi«, potem pa z nesigurnim glasom povedo, da zastopajo konzervativna stališča — za katera izgleda ne vedo, da so lahko še kako relevantna za volilce (pri

tem pa seveda ne mislim na abortus).

Zanimiva pa je tudi ZSMS, ki še zmeraj dodeluje tisto, kar ni storila na kongresu in po njem — preoblikovanje v liberalno stranko in intenziviranje medijske kampanje.

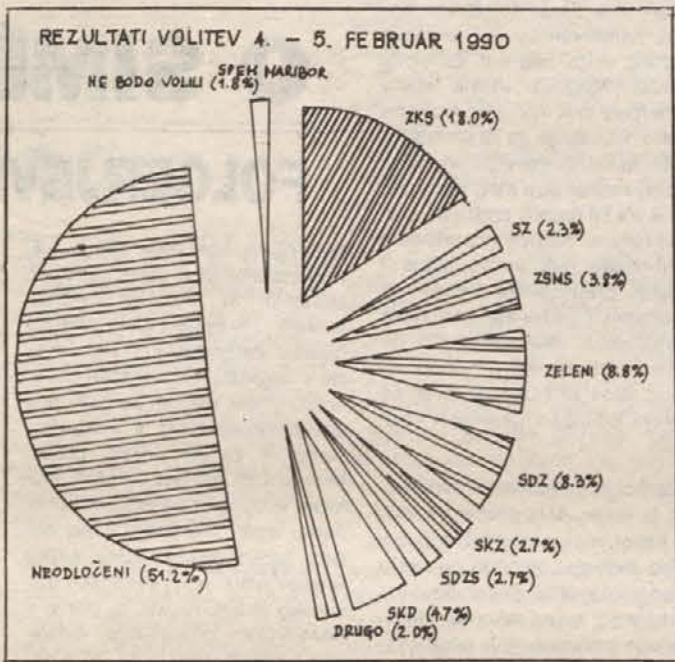
Podobne nerodnosti bi opazili pri skoraj vseh političnih organizacijah od prve do zadnje: socialisti mečkajo s svojim imenom in statusom, vreči jih je treba iz Ustave, da bodo prisiljeni postati stranka, borci še niso prepričani ali bodo združenje vojnih veterancev ali ne, zeleni se nekako težko vklaplajo v DEMOS, zaradi DEMOSA se ustanovita kar dve obrtniški stranki, Sivi panterji, ki resinici na ljubo še skoraj najbolj normalno funkcionirajo, dobijo konkurenta v Zvezi druženj upokojencev, ki se deklarira za politično organizacijo, DEMOS se odloča za posamezen nastop njegovih članov na volitvah in s tem izgublja tisti kapital, ki ga je nabral s skupno medijsko akcijo itd. itd. — prav zanimivo bo videti, kako bo plula skupščinska barka sestavljena iz takih subjektov.

SPEM je seveda spet meril politično tržišče — izvedel torej hipotetične volitve na vzorcu slučajno izbranih državljanov (telefonskih naročnikov) Slovenije in registriral naslednje stanje: (4. in 5. 2. 1990)

%	
16.0	01 — ZVEZA KOMUNISTOV
2.3	02 — SOCIALISTIČNA ZVEZA OZ. ZVEZA SOCIALISTOV
	03 — ZVEZA ZDRUŽENJ BORCEV NOV
3.9	04 — ZSMS
6.6	05 — ZELENI
6.3	06 — SOCIAL-DEMOKRATSKA ZVEZA
2.7	07 — KMEČKA ZVEZA
2.7	08 — SLOVENSKA DEMOKRATSKA ZVEZA
4.7	09 — SLOVENSKI KRŠČANSKI DEMOKRATI
0.8	10 — OBRRTNIŠKA STRANKA
0.4	11 — DEMOS (*)
0.4	12 — SIVI PANTERJI
0.4	13 — ZA KATERO DRUGO (Zapiši v opombi)
51.2	14 — NE VEM ŠE ZA KOGA BOM VOLIL
1.6	15 — NE BOM ŠEL VOLITI
100.0	

* anketirane, ki bi sicer glasovali za DEMOS smo povprašali, za katero stranko bodo volili, če DEMOS ne gre na volitve s skupno listo — ker se je DEMOS odločil, da ne bo šel na volitve s skupnimi listami, vam prezentiramo rezultate, kjer so volilci DEMOS-a razporejeni v ostale stranke, le en anketirane je vztrajal pri DEMOS-u.

Anketiranci so odgovarjali kar se da cincavo in neodločno — v prvem tednu februarja '90 bi na skupščinskih volitvah zmagala in dosegla celo absolutno večino stranka »neopredeljenih«. Anketiranci čakajo na »ponudbe« političnih organizacij, oz. politične organizacije lahko s pametno predvolilno kampanjo dosežejo sila dobre rezultate — napovedova-

nje le teh pa je v tem trenutku nemogoče.

Nadalje je zanimivo, da anketiranci med strankami v tem trenutku še najbolj »obrajajo« komuniste — njihov delež je edini, ki je od zadnjega merjenja narasel, vsi ostali pa so več ali manj izgubili svoje volilce. Nadvse zanimivo bi bilo če bi se tako razmerje ohranilo — potem bi Slovenija bila edina dežela realsocializma, kjer so komunisti na svobodnih volitvah dobili največ glasov (?).

Še eno dejstvo je zanimivo, namreč stranke bodo po volitvah morale iti v koalicio za sestavo bodoče vlade, ker nobena posamezna stranka ne bo dobila toliko glasov, da bi to lahko storila sama. Očitno je, da se oblikujeta dva bloka komunisti-socialisti in DEMOS na drugi strani razmerje je 18.3% proti 23.4%, kar pa je še negotovo, ker je med drugim vprašljivo, ali bodo članice DEMOS-a sposobne »delati« skupno politiko po volitvah.

Skratka bo še negotovo in zanimivo.

Poglejmo si na hitro demografske značilnosti glavnih skupin volilcev-anketirancev:

— neopredeljene so bolj anketirance, vseh starosti, nekoliko bolj tisti z osnovno šolo,

— komuniste bi volili moški anketiranci, anketiranci med 30. in 54. letom starosti in tisti s srednjo, višjo in visoko šolo,

— zelene anketiranci obeh spolov, od 18. do 54. leta starosti, višje in visoko izobražene,

— socialno demokratsko zvezo Slovenije anketirance, stari do 18 let in tisti med 30. in 54. letom starosti ter anketiranci z osnovno šolo,

— slovenske krščanske demokrate pa moški anketiranci, anketiranci starejši od 54 let in tisti, ki imajo končano osnovno in poklicno šolo in

— ZSMS anketirance, anketiranci med 18. in 29. letom starosti ter srednje izobraženi anketiranci.

Anketirane smo povprašali tudi naslednje:

KANDIDATE ZA DRUŽBENO-POLITIČNE ZBORE BOSTE LAHKO VOLILI NA DVA NAČINA —

ZA CELOTNO LISTO NEKE ORGANIZACIJE ALI PA ZA POSAMEZNE KANDIDATE IZ LIST RAZLIČNIH STRANK. KAKO BOSTE VI VOLILI?

%	
12.1	1 — VOLIL BOM ZA CELOTNO LISTO ENE ORGANIZACIJE STRANKE
60.2	2 — VOLIL BOM POSAMEZNE KANDIDATE IZ RAZLIČNIH LIST RAZLIČNIH ORGANIZACIJ
27.7	3 — ŠE NE VEM, KAKO BOM VOLIL
100.0	

Anketiranci so se očitno pustili »nabarbat« zakonodajalcu, ki je ponudil dva načina voljenja, pri tem pa napravil vtis, da je glasovanje za različne kandidate različnih list bolj demokratsko in predvsem »naštrankarstvo«. Le redki se zavedajo, da so rezultati takega glasovanja — a'la pikanje slepe kure — ravno nasprotni. Državljeni, ki bodo tako volili, bodo težje uveljavljali odgovornost kandidatov, ki so jim zaupali, kandidati, kot posamezniki od takih glasov ne bodo imeli dosti koristi, ker se bodo ti glasovi združili z glasovi za liste — in glavno, kandidati bodo morali v novi skupščini delovati strankarsko, če bodo hoteli biti uspešni.

Državljen Slovenije je končno mogoče razdeliti v normalne politične skupine (konzervativci, radikalci, liberali itd.). Pri SPEM-u smo te skupine registrirali ob razvrščanju pri nekaj vprašanjih, ki so bila odprta v zadnjem času.

Prvo vprašanje je klasično predvolilno vprašanje: odnos do splava.

V SLOVENIJI SE JE ZAČELA DEBATA O SPLAVU, POVEJTE NAM PROSIM, ZA KAJ SE VI ZAVZEMATE.

%	
70.7	1 — VPRAŠANJE SPLAVA JE OSEBNA ODLOČITEV, ZAKON NAJ TEGA POSEBNO NE OMEJUJE
12.1	2 — VPRAŠANJE SPLAVA NAJ OMEJITVENO UREDI POSEBNI ZAKON,

	%
6.3	3 — Z ZAKONOM NAJ SE PREPOVE SPLAV, KER JE ŽIVLJENJE SVETO
4.3	4 — Z ZAKONOM NAJ SE PREPOVE SPLAV, DA BI SE PREPREČILO IZOMIRANJE SLOVENC
6.6	5 — NE VEM, NEODLOČEN
100.0	

Anketiranci so v veliki večini liberalno usmerjeni, pa si podrobneje pogledajmo, kdo so. Za različne oblike omejevanja splavov so članice DEMOSA, razen Zelenih, ki zraven komunistov in zsmsjevcev, omejitvene politike na tem področju ne podpirajo. Za omejitve splava, se zavzemajo tisti, ki se zavzemajo za odcepitev Slovenije, in manj izobraženi anketiranci, ki razumejo splav, kot nevarnost obstoju Slovencev. Dejstvo, da anketiranci imajo ali nimajo otrok, ne povzroča značilnih razlik pri odnosu do splava. Zanimivo pa je to, da omejitveno politiko do splava, zagovarjajo bolj ženske kot pa moški.

Z gornjim vprašanjem pa je povezano tudi naslednje:

V ZADNJEM ČASU JE BILO VELIKO GOVORA O T. I. ZAKONU NA »SAMCE«, S KATERIM BI SE ODBAVČILO TISTE, KI NIMAJO OTROK — TAKO PRIDOBILJEN DENAR PA BI SE PORABIL ZA DRUŽINE Z OTROKI. STE ZA TAK ZAKON ALI NE?

%	
47.3	1 — DA
40.2	2 — NE
12.5	3 — NE VEM
100.0	

Anketiranci so pri tem vprašanju lepo razcepjeni — nekaj več pove nadaljnja analiza: za tak davek so predvsem tisti, ki imajo končano osnovno šolo, bolj izobraženi pa so proti takšnemu davku, začuda to ali anketiranec ima otroke ali nima, ne povzroča značilnih razlik pri gornjem vprašanju, za davek »na samce« so tisti do 18. leta in tisti nad 54. letom starosti.

Za konec pa pogledajmo še dve tipični vprašanji: odnos anketirancev do bodočega položaja Slovenije v Jugoslaviji in koga bi volili za predsednika.

KAKŠEN STATUS NAJ IMA V BODOČE SLOVENIJA V JUGOSLAVIJI:

%	
8.3	1 — TAKO KOT SEDAJ, DEL FEDERACIJE
44.9	2 — SLOVENIJA NAJ BO SAMOSTOJNA ENOTA V KONFEDERACIJI
34.4	3 — SLOVENIJA NAJ SE ODCEPI IN BO SAMOSTOJNA DRŽAVA
12.5	4 — NE VEM, NEODLOČEN

Zanimivo je, da so anketirane bolj bodisi za obstoječo ureditev, bodisi za odcepitev, za obstoječe stanje so predvsem starejši anketiranci, srednja generacija anketirancev je za konfederacijo, mlajša pa za odcepitev.

NAŠTELI VAM BOMO TUDI NEKAJ MOŽNIH KANDIDATOV ZA PREDSEDNIKA SRS, VI PA NAM ZAUPAJTE, KOGA BI VOLILI.

%	
7.6	1 — IVAN KRAMBERGER (neodvisni kandidat)
64.1	2 — MILAN KUČAN (ZKS)
15.1	3 — DR. JOŽE PUČNIK (DEMOS)
13.2	4 — NE VEM, NEODLOČEN
100.00	

Tov. Kučan ima očitno prednost pred obema gospodoma. Nekaj več pove dodatna analiza volilcev pri vsakem predsedniškem kandidatu:

— Kučana bi volili predvsem tisti anketiranci, ki bi volili komuniste in socialiste, anketiranci, ki so za liberalizacijo splava, anketiranci, ki so bodisi za obstoječo federalno ureditev, bodisi za odcepitev Slovenije, anketiranci, stari med 29 in 54 let, anketiranci, ki imajo srednjo izobrazbo,

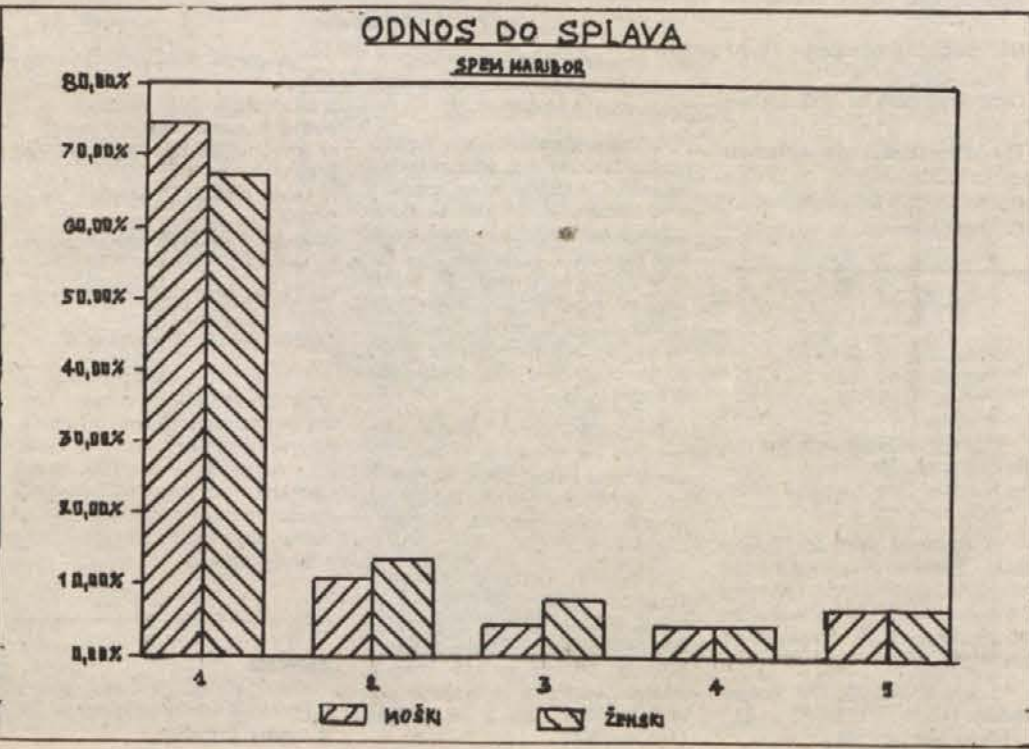
— Pučnika bi volili predvsem anketiranci, ki ne bi volili komuniste in socialistov, anketiranci, ki so za omejitve splava zaradi ohranitve Slovencev, anketiranci, ki so za davek »na samce«, sicer pa anketiranci moškega spola, starejši od 45 let in tisti anketiranci, ki imajo srednjo, višjo ali visoko šolo,

— Krambergerja bi volili predvsem anketiranci, ki ne bi volili komuniste in socialistov, anketiranci, ki so za omejitve splava zaradi ohranitve Slovencev, anketiranci, ki so za davek »na samce«, anketiranci, ki so za odcepitev Slovenije, anketiranci obeh spolov, anketiranci stari do 29 let in anketiranci z osnovno in poklicno šolo.

Za SPEM: BRANKO ŽNUDERL

SPEM

STUDIO ZA POLITIČNI IN EKONOMSKI MARKETING
GOSPOSVETSKA UL. 83, 62000 MARIBOR
TEL.: 062 29-355

MATTENKLOTT KULTURI V ZDA

NA MALLU V WASHINGTONU D.C.

tuacija casa, ki je leta 1931 izšla kot tisoči zvezek "Sammlung Göschen".

Septembra 1989 je izšel zbornik *Der Autor, der nicht schreibt* (Fischer Taschenbuch 4444, 252 strani, 16,80 DM). Avtorji prispevkov so ga posvetili Güntherju Buschu ob njegovi šestdesetletnici. Rdečo nit zbornika pove podnaslov: eseji o izdelovalcu knjig in o knjigi. Devetnajst prispevkov sta urednika Rebekka Habermas in Walter H. Pehle razdelila na tri skupine: Branje, Pisanje, Urejanje.

Prispevek Gerta Mattenklotha je objavljen v prvi skupini, na straneh 46 do 73. V prevodu smo izpustili tri strani o današnji kulturi branja v ZDA. Avtor prispevka, rojen 1942, predava literarno vedo na Philipppovi univerzi v Marburgu/L in na University of Massachusetts at Amherst. Leta 1988 je pri založbi S. Fischer skupaj s Hannelore Schläffer in Heinzom Schläfferjem (oba imata v zborniku za Buscha svoj prispevek) izdal skrbno urejen izbor pisem: *Deutsche Briefe 1750—1950* (753 strani, 48,— DM). Knjigo so lani jeseni imeli na zalogi v knjigarni Mladinska knjiga, Partizanska 9.

drugje ne doseže ikonografija nacionalnega življenja zgoštev kot tu. Alfred Kazin, publicist, ki živi v Washingtonu, dodaja k tej ugotovitvi: "Celo naključne skupine, ki se zbirajo ob spominskem obeležju na Vietnam, skoraj v vidnem polju očeta Abrahama, ki večno tuhta o tej vedno bolj razcepljeni družbi, pričajo, da Američani dejansko nimajo nobene drugega središča in nikjer drugje ne najdejo potrebne simbolne podobe. Oblika Washingtona reprezentira predalnik, izbrano in posvečeno točko, kjer se srečujejo Američani, ki — to ni bilo nikoli tako res kot zdaj — nimajo ničesar drugega skupnega kot svoj biti Američan. Celo statue navdse minljive slave nekih generalov, statue, ki jih nima toliko nebeno drugo ameriško mesto, ob tem še muzeji, knjižnice in univerze, centralne upravne pisarne, ki podelijo sindikatom in poklicnim organizacijam diš uradne priznanosti, predstavljajo Washington kot sedež naše meščanske religije. Tu Združene države niso katehorični narod, temveč utelešenje svojega legendarnega hotenja, biti prvi namerno ustvarjen narod v moderni zgodovini in prvi, ki je uradno oznanil, da je njegova legitimnost oprta na dogovor vladnih. — Trenutno se kaže Was-

hington v zahtevnem in blešččem sijaju kot najpopolnejša od vseh ameriških pokrajin. Washington Monument, obdan s morjem petdesetih zastav, me spominja na izjavo Grka iz province: "Nisem še bil v mestu, ki bi bilo tako zapolnjeno s simboli kot Vaše Atene."⁵

To velja za Washington v celoti in še posebej za Mall med Folger Library in Lincoln Memorial, tisti široki zeleni pas, po katerem so posajeni najbolj pomenljivi nacionalni simboli kot domovinska odlikovanja. Z njegovega središča, kjer je obelisk Washington Monuments, imamo pregled nad celotnim mestom; za zmeraj, kajti vrh te puščice označuje najvišjo točko v mestu, ki ne sme biti nadzidana. Prečno na vzhodno-zahodni Mall leži severno Bela hiša in južno Jefferson Memorial. Na vzhodno-zahodni osi križa, namreč na Constitutional Avenue Malla so najpomembnejši muzeji mesta: National Gallery of Art in National Museum of Natural History, tudi muzej vesoljske tehnike (glej plan). Kot je znano, je tloris narisal Pierre-Charles L'Enfant leta 1791 po nalogu Washingtona. Njegov koncept je bil bipolaren. Na enem koncu Capitol, v njegov grič se iztekajo vse glavne

avenije mesta, središče ljudske oblasti, sedež kongresa, simboličen zapovednik demokracije. V napetem razmerju štrli na nasprotnem polu obelisk Washington Monuments, metafora gospostva patrimonialne ureditve, opazovalni stolp, višji od Capitola. Simbol izjemnega odlikovanja pomembnega vodje ima pregled tudi nad statuo — svobode demokratske ureditve na kupoli Capitola.

Tako zrcali simbolična topografija konfliktni potencial, ki je zastavljen v ameriški ustavi, in glasuje v korist izstopajočega nacionalnega junaka. Tako posplošeno razlago dopušča in omogoča ikonografija zasnovane prav na tem mestu, kjer je spomenik Washingtonu tako monumentalno abstrakten. Oblikovan je arhaizirano. Obelisk se odsekano vzdiguje iz zemlje in je brez okrožajočega zelenja. Nobenega napisu kot posvetilo, nobenega motta, nobenega načela, nikakršna scriptura ne omogoča bereče recepcije — povsem drugače kot pri Jefferson Memorial, ki je med vsemi najbolj interpretiran s pisavo. — Pomen pri Washington Monument ni posredovan z branjem, temveč samo z ikoničnim zaznavanjem. Ta icon, podoba, pa je tu v svojih nazornih lastnostih reducirana na minimum. Neličarni karakter spomenika dopušča — ex negativo —, da je še bolj poudarjeno nasprotje med njegovo podobo in Capitolom. Tam, kjer se zbira kongres, veljata beseda in pisava. Tu velja ravnanje kot dejanje.

Obelisk kot imperatorsko gospostveno znamenje navaja London, Pariz, Rim — ali je katera od metropol posvetnega ali duhovnega imperalizma zmogla biti brez obeliska? — in ob bok tem starim centrom globalne uveljavitve oblasti postavlja Washington kot nov center. Slednjič kaže kamniti žarek seveda še dlje nazaj: na arhaični Orient in njegovo simboliko prvín. Obelisk je heliocentričen simbol: iz središča glavnega mesta izžareva in hkrati vпада v to središče. Puščica, priostrena na obeh koncih. Sončna simbolika se uveljavi v auri okrog

žarka, označuje jo krog satelitov, na njenem obrobju so tako Capitol kot spomenika Lincolnu in Jeffersonu. Nasprotnost podob je najbolj jasna glede na Capitol, ker tu kontrast v gradbenih korpusih najbolj jasno pokaže simboliko spolov, ki se povezujejo s sončnim žarkom; od nekaj hkrati plodeči žarek in v svoji monumentalni okamenlosti v obelisk falična ostentacija Capitola z njegovo usločeno obokanostjo in objemajočo jajčno obliko, nakazano s kupolo. Topika zasnovne jasno zarisuje gesto potentnosti nasproti žensko označenemu Capitolu. Na svojem mestu je hiša predstavnikov ljudstva seveda mesto rojevanja in obet prihodnosti. Drugače kot danes je za L'Enfanta zasedal pozicijo na skrajnem vzhodu Malla: kjer sonce vzhaja in se začenja dan, kraj, ki kaže v prihodnost.

Na nasprotni strani, na zahodni poziciji sončnega zahoda, se dviguje tempeljska arhitektura Lincoln Memorial. Označuje jo ambivalentnost, ki je izražena že v pomenski igri nesbnihi strani. Položen na zahodni konec Malla, daje tempelj zavetje heroju nacionalne enotnosti, sedečemu v ogromnem stolu, s premišljujočim pogledom obrnjenim proti vzhodu, k vzhajajočemu soncu. Elegičen pomen strani, kjer sonce zahaja, je ponovljen v gaju cipres, s katerim je obdan tempelj, v nasadu žalovanja, ki namiguje na Lincolnovo nasilno smrt. Obet nacionalne enotnosti in veličina Amerike — Lincolnova vizija — je zahteval svojega mučenika, približno tako lahko izpišemo okrajšavo ikoničnega znamenja te scenerije. Lincoln je v tem pomenskem križu združevalec in močan pomirjevalec; to je z žrtvovanjem samega sebe.⁶

Že z Library of Congress, zgradila sta jo 1897 Smithmeyer & Pelz, je simbolični proporc spremljen v korist Capitol Hill, še bolj, ko je kongresna knjižnica dobila mogočno zgradbo kot razširitev. Vendar ne gre samo za kvantiteto, čeprav v estetiki vzvišenega ne obstaja quantitate negligable. Novo kvaliteto postavlja Library of Congress, ko vzhodno izhodišče in vzhajališče definira filozofsko namesto politično. V simbolni topografiji ni več začetek vsega suvereno gospostvo ljudstva, temveč tempelj knjig, ta pa kot abstrahirana vsota historičnega uma, in suverenost ljudstva se legitimira z njegovim razlaganjem. Že tu je vkorakal Emersonov duh, podprt s tendenco časa k splošni izobrazbi. V kakšnem smislu so Folgerjevo preinterpretacijo razumeli sodobniki in jo sprejeli, lahko razberemo iz dokumentov, ki so nastali v času gradnje Folgerjeve knjižnice.

1927 je bil Ashley Thorndike, v svojem času najpomembnejši ameriški raziskovalec Shakespeara, izbran za izvedbo Shakespeare-Lecture v British Academy. Z izzivalno ostrino je dal podobo svojemu "amerškemu" Shakespeareu — kot nasprotju ezoteričnemu novoplatoniku. Položaj svojega naroda je zarisal kot boj za preživetje s silami narave, kot da bi moral komentirati pozne slike Winslowa Homerja z njihovimi dramatičnimi reševanji iz stiske na morju ali — industrijska varianta — Johna Fergusona Weirja heroizirajoče prikaze livarjev orožja in ladjedelniških delavcev. Zakaj naj bi se ukvarjal z večerajšjo literaturo, ko potrebujemo vse naše energije za jutrišnji boj za obstanek, sprašuje sebe in poslušalce. Thorndike seže še dlje, da bi odgovoril: po zgodovini učinkovanja Shakespeara v ZDA. Ne izčrpa se v pomenu dramatika za ljubitelje gledališča ali lirika za ezoterično navdahnjeno izobraženo občinstvo. V središču je tu namesto tega Shakespeareov jezik kot paradigma javnega govora. Nauk o jeziku je šolanje ob Shakespeareu, od osnovnega izobraževanja naprej: "Izobraževalni sistem potrebuje kakršnosobodi podlago. Atenci so imeli Homerja.

V Oxfordu je nekoč temu služila Aristotelova etika. Matthew Arnold je silil k temu, da bi znanstvena doba za podlago svoje izobrazbe uporabila grško literaturo. V mehanski dobi in za izjemno demokracijo smo za podlago naše izobrazbe vzeli angleško literaturo — in Shakespeara."⁷

Thorndikova ugotovitev upošteva izziv novih medijev za kulturo branja, vendar brez resignacije: "V dobi radia, časopisov in filmov se včasih oglasi skrb, da knjige izgubljajo svojo resničnost. Preprosta resnica pa je, da je prebranih več knjig kot kdajkoli, starih in novih avtorjev."⁸ Odločilna za prikljubljenost Shakespeara in primernost za simbolno figuro sodobne Amerike naj bi bila njegova notranja ustreznost moderni; ne Shakespeara ezoterika, temveč retorika in moza dejanj, pesnika iz izkustva namesto iz dogem; podjetnega optimista in avanturista. Tostranskost in potrjevanje obstoja sta za Thorndika najmočnejša argumenta za Shakespeara, ki ga v tem smislu šteje za simbolno pramenino ameriške družbe. Dve leti pred položitvijo Folgerjevega temeljnega kamna na washingtonskem Mallu je slednjič že tu izrečen stavek o Shakespeareu: "On je dejansko naš idol. Washington, Lincoln, Shakespeare, k tem trem molí Amerika, in ne bošče našli četrtega — ne pri nas, ne pri katerem drugem narodu, ki bi lahko dopolnil to troedinost."⁹

Nobenega dvoma ni, da je tu zapriseženost demokracije na obči um, kakor smo jo na Mallu našli simbolizirano z Library of Congress, korigirana v korist posebne sposobnosti enega genija. Shakespeare krepi vero v človeka in njegova dela, pravi na koncu Thorndike. Tudi demokratična družba potrebuje vzornike, konkretne posamezne ljudi, v katerih se je utelesilo bistvo ideala. Knjižnica je duh v svoji pluralni raznolikosti in protislovnosti. Njegovo agregatno stanje je kritika. Kult duhovnega heroja postavi pred knjižnico posamezni oevre, pred knjige knjigo, ne razume duha kritično, temveč auratično.

Prenos te interpretacije na Folgerjev projekt bi bil kljub časovni bližini z začetkom gradnje spekulativen, če ga ne bi opravil Folgerjev zaupnik in prijatelj sam, ki je od 1923 skrbel za njegovo zbirko in bil od ustanovitve knjižnice do 1934 njen prvi direktor: William Adam Slade. Iz dveh razlogov, začetek gradnje Shakespeare Library in Folgerjeva smrt, je imel Slade v Library of Congress govor o pomenu Folger-Shakespeare pomnika¹⁰, ki ga je potem razširil v esej, v katerem je na začetku kot motto postavljen Thorndikove stavek o herojski troedinosti Washingtona, Lincoln in Shakespeara. S Shakespeare Library, pravi Slade, dobiva emblemska gradbena os Malla svoje historično izhodišče. Ko se vrača ob puščici njene perspektive, imenuje Lincolnova poroka državne enotnosti in Washingtona ustanovitelja države, Shakespeareove oevre v korenju pa izvir, "ker je njegova živa vsebina sama surovina življenja."¹¹ Polnost življenja in dinamičnost, kar je pri Shakespeareu opeval Thorndike, dopolni Slade z zakonitostjo: duh v naravi. Tako je znova prišel do veljave platonizma, katerega novodobno ezoterično temno tolmačenje je Thorndike zavrnil: "Shakespeare ni v ameriško življenje nič manj integriran kot pravila zakonov samih, Noben drug pisatelj ne deli mesta, ki ga ima on v zavesti naroda; edina knjiga, ki mu lahko opreka ta položaj, je Biblija, in Shakespeare je, kot je znano, povsod, kjer govorijo angleško, postal druga, posvetna biblija."¹² V knjigi knjig je vznemirljivo migotajoči fiktivni somrak lepega videza pogašen. Sijaj umetnosti je očiščen varljivosti.

Ameriška estetika je realistična. Njena prapodoba je neoporečna knjiga, nad katero varljivost še nima nobene moči. Folgerjev lov za vsemi izvodi prve folio-izdaje velja tej prameri. Tu vidi izvir

knjižne kulture, ki ne more drugega, kot da se oddaljuje. Kajti povsem na začetku je Knjiga kot inkunabula avtentičnega. Knjiga knjig lahko velja za zapovednik kulture in življenja hkrati, ker le-poto polnega življenja izenači z zakonitostjo moralne kulture. — Da lahko v Shakespeareovem Vi-harju prepoznamo sklicevanje na Ameriko, kot še v marsikaterem njegovem delu; da je Shakespeare tako rekoč od kolonizacije Severne Amerike poetski ferment Novega sveta; da je Washington poznal Hamleta in da je Lincoln bral Shakespeara, so po tem zagotovili samo še obrobosti. Na emblemske formule Malla se še navezuje Sladovo opozorilo na multikulturno vsebino Shakespeareovih del: "Pristni Američan je kot Shakespeare 'pristni Anglež', je kot Shakespeare sam mešanica številni etničnih prvin."¹³ Kakor je Shakespeare zajel v lastno delo svetovno literaturo, naj bi bila Amerika globalni talilni lonec; prevedeno v simboliko Malla: obelisk Washington Monument zre proti Egiptu, arhitektura Lincolnovega templja zaklinja Grčijo, Folgerjeva Shakespeare Library pa iz duha moderne navaja antiko, ki je vase vsrkala spiritualnost elizabetinskega obdobja.¹⁴

Folgerjeva Library bi po vsem tem ostala zgolj primer v kulturni zgodovini, če ne bi simbolno izžarevanje podjetja segalo v sodobnost. Od ustanovitvene slavnosti v prisotnosti predsednika Hooverja do danes je knjižnica ena od neštetihi knjižnic, ki so jih po vsem kontinentu omogočili ustanovitelji, čeprav je posebej odlikovana s krajem in z zgodovino. Kot taka je del sistema Public Libraries. Že 1943 je izšla spomenica¹⁵, v kateri so naloge knjižnic pri rekonstrukciji humanizma še posebej poudarjene: "Ta novi svet morajo ustvariti ljudje in ustvariti ga morajo za sebe. Zaradi tega cilja morajo biti ustanove za razsvetljevanje ljudstva pripravljene na povečano odgovornost."¹⁶ 1948 je iz tega nastal nacionalni knjižnični načrt¹⁷. Na tem mestu ni mogoče prikazati posledice tega načrta za "Public Library" v ožjem pomenu. Toda programske izjave v tej zvezi omogočajo spoznati, kako visoka pričakovanja so še zmeraj vezana na knjigo. Ko je v povojnem času "Glas Amerike" oddajal proti Nemčiji radijske programe za obnovitev Starega sveta iz potencialov Novega, se v njih večkrat pojavijo poročila o Folgerjevi Shakespeare Library.¹⁸ Takratni direktor knjižnice se takole spominja teh oddaj: "V najboljši izgovorjavi, ki smo jo mogli izvirati, smo govorili o dobrodelnem dejanju Mr. Folgerja za narod in o vrednosti te knjižnice kot zbirke dokumentov ("records") za zahodno kulturo."¹⁹ — "Records", to so dokumenti, listine, protokoli, pričevanja in drugo, so fetiši ameriške družbe dosežkov. Kdor kjerkoli postavlja kakršnekoli zahteve, ga vprašajo po njegovih "records". Na koncu so register, v katerem je zabeležen delež posameznika pri ohranitvi in gradnji civiliziranega sveta. Vsaj v tej funkciji ima knjiga tu svoje mesto; v Goethejevi rabi besede — register, zbirka napotij^E, poetska summa — Vzhodnozahodni divan.

45 LET EKSPERIMENTOV NA PLEČIH DELAVCEV

MIRO LENIČ

V družbi, kjer politične strukture skoraj pol stoletja dirigirajo in upravljajo ekonomsko sfero s svojimi ideološkimi zablodami, takšno ravnanje slej ko prej privede ekonomijo te družbe pred popolni zlom. Izhod iz situacije, v kateri vladajo hiperinflacija, zunanja in notranja zadolženost, nelikvidnost gospodarstva ter hkrati prezaposlenost in nezaposlenost, postane še bolj negotov in dvomljiv, če ga nameravajo izvesti isti družbeni subjekti, ki so tudi povzročili takšno stanje. Petinštiridesetletno zaudarjanje se v tem trenutku spremeni v zelo sumljiv smrad.

Posledice tako dolgotrajnega in zanesenega eksperimentiranja s samoupravljanjem, družbeno lastnino, značilnim modelom plansko tržnega gospodarstva, ki ni ne prvo ne drugo, so se nakopičile v stanje, v katerem polovica državljanov (federacije in tudi republike) upravičeno skrbi za svojo usodo. Kajti, breme posledic eksperimentiranja bo nekomu naloženo na pleča, a ta nekdo zanesljivo ne bodo tisti politiki, ki so in še kar naprej igrajo vlogo botrov gospodarstva.

Če se s področja splošnega ozremo na povsem konkretni primer, je mariborsko gospodarstvo idealen primer. Tradicionalno industrijsko mesto, še pred drugo vojno industrijsko najbolj razvito in uspešno mesto v državi, se danes nahaja pred popolnim zlomom. Oblikovanje socialističnih podjetij s tisoč in več zaposlenimi na predpostavkah neranljivosti in nemilostnosti doživlja danes klavni epilog. Večina podjetij se otepa

z izgubami, nelikvidnostjo, prezaposlenostjo in podobnimi gospodarskimi težavami. Še zlasti veliko in nepremostljivo težavo predstavlja problem prezaposlenosti. V minulih 45 letih — in še danes — prezaposlenost enačijo s tehnološkim viškom delavcev, kar pa ni najprimernejši izraz. Veliko bolj upravičeno je govoriti o sistemskem višku, saj ne gre za višek delavcev zaradi posodabljanja tehnične opremljenosti gospodarstva, ampak izhaja višek iz sistema, ki je narekoval politiko zaposlovanja ne glede na ekonomsko upravičenost le-tega.

Z najnovejšo zakonodajo so podjetja vržena v kolesje tržnega gospodarstva. Nekatera z že nepremostljivimi težavami in vnaprej obsojena na stečaj kot edino možnost za finančno in kadrovsko konsolidacijo podjetja. Z dnem začetka stečajnega postopka pa po zakonu o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji — prenehajo delovna razmerja vseh dolžnikovih delavcev. Tudi sicer so se pravice do delovnega razmerja radikalno zmanjšale glede na — do pred kratkim obstoječi monopol nad delovnim mestom. Vse naštetje je z ekonomskega gledišča upravičeno in tudi nujno, če že zagovarjamo tr-

žno gospodarjenje, toda hkrati mora biti varovan tudi socialni položaj delavca, ki se znajde na seznamu odvečnih.

Zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja sicer ureja pravice tehnoloških presežkov delavcev in dolžnost podjetij in našteva štiri pravice: pravico do dela v drugi organizaciji, pravico do prekvalifikacije ali dokvalifikacije, pravico do dokupa delovne dobe in pravico do odpravnine. Delavec, ki mu ni zagotovljena nobena od naštetih pravic, ima pravico do denarnega nadomestila najmanj v višini zajamčenega osebnega dohodka, vendar največ dve leti. Zadnje omenjena pravica se uveljavlja na pristojni enoti skupnosti za zaposlovanje, s to razliko, da imajo nezaposleni iz naslova stečaja podjetja, v katerem so bili zaposleni, pravico do denarnega nadomestila v višini 80% OD, izračunanega iz povprečja zadnjih treh OD in to za dobo dveh let, medtem ko imajo vsi drugi pravico do denarnega nadomestila v višini 60% za dobo enega leta, pri čemer je minimalni znesek denarnega nadomestila 1.600 din.

Po podatkih mariborske enote skupnosti za zaposlovanje je bilo v mariborskih občinah konec januarja letos

približno 5000 nezaposlenih, od tega 148 Liletovih delavcev zaradi stečaja. Ti delavci imajo poleg že omenjenih prednosti (višjo denarno nadomestilo, pokojninsko zavarovanje za dobo dveh let) tudi prednost pri zaposlovanju. Toda nove zaposlitve ni lahko najti, saj ima mariborsko gospodarstvo v tem trenutku (po uradnih podatkih) še vedno 20% viška zaposlenih, pri čemer se pravilen odstotek giblje okrog 40%. Vsi veliki socialistični giganti so zaposlovanje novih delavcev ustavili, vršijo notranja prestrukturiranja zaposlenih, število zaposlenih pa zmanjšujejo z rednimi in predčasnimi upokojitvami vseh, ki izpolnjujejo pogoje za upokojeitev. Letos v glavnem ne bo možnosti za novo zaposlovanje. Poleg tega se že vodi stečajni postopek za **Marles** in **Atmos**, kjer je treba pričakovati prav tako skoraj tisoč nezaposlenih. Kakorkoli že, na mariborski skupnosti za zaposlovanje pričakujejo letos 100% povečanje števila nezaposlenih.

V takšni situaciji si je upravičeno zastaviti vprašanje ali bo skupnost za zaposlovanje sposobna prenesti tolikšne obremenitve, oziroma ali ne bo nezaposleni delavec, kateremu je že tako skopo od-

merjena denarna pomoč, tisti, ki bo nosil še dodatno breme nezaposlenosti. Po pravilu so nezaposleni delavci zaradi stečaja tisti, ki so bili že kot zaposleni na robu socialne ogroženosti in so z izgubo zaposlitve le še potencialni svojo socialno ogroženost.

Vodja mariborske enote skupnosti za zaposlovanje **Marko Strban** je zatrdil, da so si za letošnje leto zagotovili dovolj sredstev, tako da ne pričakujejo nikakršnih težav pri izplačevanju denarnih nadomestil nezaposlenim za tekoče leto. Poleg tega bodo v skupnosti za zaposlovanje pripravljali različne programe za prestrukturiranje brezposelnih, skrbeli za dodatno izobraževanje brezposelnih in tudi pomagali z vlaganjem v podjetja, ki bodo izkazala dovolj zanimivo programsko ravnanost.

Iz vsega naštetega bi morala slediti ugotovitev, da je poskrbljeno za socialno varnost vseh brezposelnih, še zlasti tistih, ki so ostali brez zaposlitve zaradi stečaja. Toda takšna ugotovitev žal ni mogoča. **Sindikati so po svoji metodologiji, ki pa je precej nenatančna in pomanjkljiva, izračunali, da je minimalni znesek,**

ki še zagotavlja socialno varnost ljudi protivrednost 380 DEM ali kar 1000 din več, kot priznavajo na skupnosti za zaposlovanje. In kako ne razumeti ogorčenja nad družbo delavke Lileta, matere dveh otrok, ki skupaj z dodatkom za otroka (in socialno pomočjo s Centra za socialno delo) prejme mesečno komaj nekaj preko 3.000 dinarjev, kar je minimalni znesek za zagotavljanje socialne varnosti enega človeka. Ostane le upanje, da je to največji in najbolj žalosten socialni primer, nastal zaradi brezposelnosti iz naslova stečaja. In, da ji bodo na skupnosti za zaposlovanje uspeli v prihodnjih dveh letih najti drugo zaposlitev, sicer bo po sedaj veljavnih pravih igrah ostala tudi brez tega denarja.

Povsem nedotaknjen je ostal še problem brezposelnih, ki so končali šolanje in pripravništvo ter se znašli na skupnosti za zaposlovanje (ti imajo pravico do 60% OD za dobo enega leta) oziroma tistih brezposelnih, ki so končali zgolj šolanje; ti ostanejo do nadaljnjega doma, v breme staršev.

Če bom na koncu ugotovil, da je izredno pomembno ravnotežje; na eni strani socialne sfere in na drugi strani zmogljivosti gospodarstva po pokritju prve strani, ne bom ugotovil nič novega, kakor tudi ne, če bom poudaril pomembnost te trditve z novo; da ni tako dobre in učinkovite gospodarske reforme, da je ne bi mogla slabo zastavljena socialna politika porušiti.

MARIBOR UNITED

Ugotovitev, da je Maribor tempirana socialna bomba, seveda ni nova. Splošna last je postala v času po znamenitem mariborskem štrajku. Simptomi tiktakanja te bombe se s časom spreminjajo, kakor se spreminjajo razmere, v katere je postavljena; če je bil pred kratkim edini simptom splošna panika v mariborskih podjetjih v času izplačilnih dni, so postali to kasneje že izvedeni (še bolj pa pričakovani) stečaji. V času, ki prihaja, bo ta simptom predvsem hitro naraščajoča brezposlenost v skoraj vseh njenih oblikah.

Število iskalcev zaposlitve je v Mariboru stalno naraščalo že v času, ko je bilo za naš gospodarski sistem značilno, da je lahko posameznik brezposeln samo na ta način, da službe sploh nikoli ne dobi, saj je bilo odpuščanje delovne sile praktično neizvedljivo. Po uradnih podatkih se je na primer v obdobju od junija 1988 do junija 1989 to število povečalo za 740, pri čemer seveda nihče ne ve, kolikšen je delež brezposelnih, ki se niti ne prijavijo. Skupnosti za zaposlovanje, že v naslednjih šestih mesecih, do lanskega decembra, se je število iskalcev zaposlitve povečalo za nadaljnjih 1.030 in je tako znašalo ob koncu leta že 4.751 ljudi, kar je tudi zadnji uradni podatek, ki ga je trenutno možno dobiti.

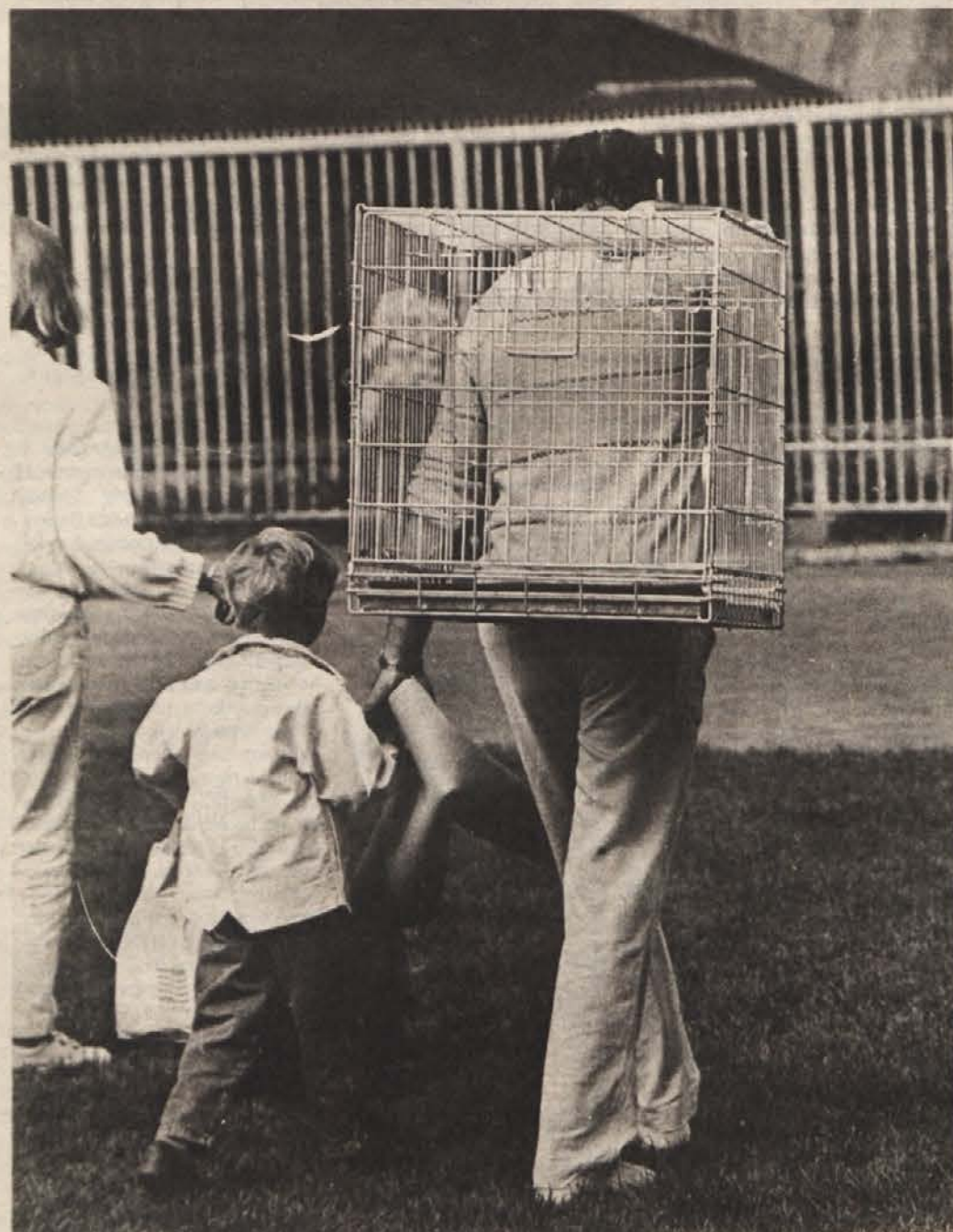
Ob tem naraščanju ne gre za nič drugega, kot da se podzaposlenost transformira v odkrito brezposelnost, pri čemer je sedanji tempo te transformacije še zelo blag. Ocene o podzaposlenosti v Sloveniji (problem nikakor ni zgolj mariborski) so zelo različne; najbolj ostre se gibljejo v območju 30 odstotkov vseh zaposlenih, bolj blage, ki jih navaja tudi republiški Izvršni svet, pa govorijo o okrog 90.000 delavcih, kar bi pomenilo dobrih 10 odstotkov. Če to umiljeno oceno prevedemo v Maribor, pridemo do številke 10.000 delavcev, ki naj bi se po uradni varianti slej ko prej pojavili kot t.i. tehnološki ali ekonomski viški.

Grožljivost vsega tega postane očitna šele takrat, ko pričnemo opazovati, kaj je na drugi strani, torej tam, kjer bi se naj tovrstni pritiski blažili. Že na pravnem nivoju obstaja trenutno praznina; sprejet je bil nov zvezni zakon o delovnih razmerjih, ki zaenkrat zaradi neobstoja ustreznega republiškega zakona teoretično še ni direktno uporaben, v praksi pa se nanj »delodajalci« že sklicujejo. Omenjeni zakon je poleg tega zelo luknjičav in nelogičen; na eni strani nerazumljivo restriktiven, na drugi pa pušča na stečaj odprta vrata za vsakovrstne manipulacije (npr. glede odpravnin). Tisti del zakonodaje, ki naj bi neposredno ščitil brezposelne, torej Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti in Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju pa sta šele v začetnih fazah priprave in jih v skupščini menda ni pričakovati pred drugo polovico leta.

Podobna praznina je tudi na finančni ravni; sedaj razpoložljiva sredstva za te namene so daleč preskromna. Primer so lahko sredstva za odpravnine (natančneje: za kapitalizacijo denarnih nadomestil); za celo letošnje leto jih je planiranih v Sloveniji 6.000, samo v dveh podjetjih pa se ta trenutek odpira nujnost izplačila 6.500 takih odpravnin.

Vsem političnim opredeljevanjem za aktivno politiko zaposlovanja navkljub je elementarna ekonomska logika te razprave skrajno neizprosna. Sedanja raven povprečnih mezd (kakorkoli so nizke) je nad točko ravnovesja med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili. Kje je ta točka, lahko samo ugibamo, nedvomno pa je krepko pod vsakršnim eksistenčnim minimumom. Zniževanje mezd kot metoda uravnotežanja tega trga torej ni možno;

ALEŠ RAZPET

Bogo Čerin

postkeynesijanci bi dodali, da niti ni smiselno, saj je nezaposlenost bolj funkcija celotnega povpraševanja, kot pa same višine mezd.

Naslednji dve možnosti, ki sta na voljo, sta premik krivulje ponudbe in/ali premik krivulje povpraševanja. Slednje bi pomenilo spodbuditi nov investicijski cikel in znotraj njega stimulirati delovno intenzivne naložbe. Ob dejstvu, da akumulacije ni, da deficitno financiranje investicij pomeni korak nazaj v decembrske stopnje inflacije in da tuji investitorji ponavadi raje vlagajo v dobičkanosne dejavnosti, kot pa v trgovinske in državljanske vojne, je jasno, da je manevrski prostor za premik krivulje povpraševanja po delovni sili na višji nivo nikakršen.

Teoretična možnost bi bila morda še dvig celotnega povpraševanja s pomočjo dviga samih mezd, česar pa zopet ne dovoljuje restriktivna monetarna politika oziroma strah pred inflacijo. Premik krivulje ponudbe pa pomeni, da se iz trga delovne sile del ponudnikov umakne. Možnosti je seveda več — do predčasni upokojeitev do najbolj črni, ki jih raje ne bi navajal. Vse možnosti so vsaj drage, če že ne kaj drugega.

Skratka: rešitev tega problema takorekoč ni. Kdor jih bo npr. v predvolilnem boju obljubljal, je bodisi lažnivec bodisi bodoči nobelovec.

Jeffrey Sachs je v eni izmed izjav za Ekonomsko politiko dejal, da se mora Jugoslavija odločiti, ali bo revna in bedna dežela z inflacijo ali pa revna in bedna dežela brez inflacije.

Če sploh bo, seveda.

EPIDEMIJA RAZMIŠLJANJA

(HEAVY THINKING SICKNESS)

Ko Papalagi izreče besedo »duh«, se njegove oči razširijo, postanejo okrogle in srepeče, prsni koš se mu napne, in postavi pokonci, kot da bi pravkar premagal nasprotnika. Kajti »duh« je nekaj, na kar je zelo ponosen. S tem seveda ne mislim na našega mogočnega Velikega Duha, tistega, ki ga misionarji imenujejo Bog, po čigar podobi smo vsi narejeni, temveč tistega malega duha, ki pripada posamezniku in oblikuje njegove misli.

Ko od tukaj gledam mango, ki stoji za misijonom, vidim drevo, ne pa duha. Toda, če vidim, da je drevo večje od misijona, potem moj duh deluje. Zato zgolj videti ni dovolj zame — znati moram tudi razločevati. Papalagi prakticirajo tako razumevanje dan in noč. Njihov duh se obnaša kot napolnjena ognjena palica ali vržen trnek. Zato nas pomiljuje, nas ljudi z mnogih otokov, ker ne prakticiramo razumevanja. Papalagi misli, da smo neumni in omejeni kot divje živali v gozdu.

Morda res ne prakticiramo razumevanja ali »razmišljanja«, kakor to imenujejo Papalagi. Vendar ostaja odprto vprašanje, kdo je bolj neumen, tisti, ki ne razmišlja prav pogosto ali tisti, ki razmišlja preveč. Papalagi mislijo neprestano. Moja koča je manjša od palme. Palma se upogiba v viharju. Vihar glasno govori. Tako razmišlja Papalagi, na svoj posebni način seveda. Razmišlja pa tudi o sebi. Majhne rasti sem. Moje srce je zmeraj veselo, ko vidim dekle. Zelo rad grem na Malago¹ itd.

To je vse lepo in prav, in ti-stemu, ki so mu take igrice v glavi v veselje, lahko to prinese tudi vsakovrstne dobičke. Toda Papalagi misli tako veliko, da je razmišljanje zanj postalo navada, nuja in potreba. Kar naprej razmišlja. Le z velikimi težavami doseže, da ne razmišlja ter namesto tega živi s celim telesom naenkrat. Pogosto živijo le z glavo, medtem ko preostanek njihovega telesa spi, čeprav istočasno hodijo naokrog, govorijo, jedo in se smejejo. Misli misli (sadovi razmišljanja) ohranja Papalagi zaslužnjega. Zastrupljenega z lastnimi mislimi. Ko sije sonce, ves čas razmišlja, kako lepo sije sonce. To je napačno, neumnost! Kajti, ko sije sonce, je bolj sploh ne razmišljati. Pаметen človek bi izpostavil svoje ude topli sončni svetlobi in ob tem ne mislil ničesar. Ne bi vpiljaj sonca le z glavo,

temveč tudi z rokami in nogami, s trebuhom, gležnji in vsemi svojimi udi. Pustil bi, da njegovi udi in koža razmišljajo zanj. Kajti tudi ti deli mislijo, čeprav ne na isti način kot glava. Toda Papalagom so njihove lastne misli pogosto v napoto, kot ogromen balvan lave, ki ga ni moč poriniti na stran. Morda ima srečne misli, ki pa ga ne nasmejejo in njegove žalostne misli ga ne pripravijo do joka. Lačen je, toda ne gre po taro ali palusami. Večino časa je človek, čigar čuti živijo v nasprotju z njegovim duhom, človek razklan na dve polovici.

Življenje Papalagija je podobno izletu s čolnom nekoga, ki takoj, ko odrine začne premišljevat: »Kako dolgo bo trajalo, da pridem do Savije?« Ob premišljevanju se ne zaveda prijazne pokrajine skozi katero potuje. Na levi strani zazna gorsko verigo. A kakor hitro so jo njegove oči opazile, če je vključena v njegove misli. Kaj neki bo za to goro? Morda globoka in ozka soteska? Zaposlen z vsem tem razmišljanjem se seveda ne more pridružiti prepevanju mladih veslačev. Prav tako se ne zaveda srečnega čebljanja deklet. Takoj, ko zapusti zaliv z gorsko verigo, že ga začne glodati nova misel. Ali ne bo morda vihar pred nočjo? Njegove oči preiskujejo ali ni morda kak oblak na jasnem nebu. Neprestano premišljuje o viharju, ki se bo morda pojavil. Viharja ni od nikoder in pred nočjo prispejo na Savii. Toda sedaj se mu zdi, da sploh ni bil na izletu s čolnom, kajti njegove misli so se mudile daleč proč od njegovega telesa in še dlje od izleta s čolnom. Ravno tako bi lahko ostal v svoji koči na Upoluju. Duh, ki je tako breme imam za aitu², in prav res mi ni jasno, zakaj bi ga moral tako zelo ljubiti. Papalagi ljubijo duha, ga častijo in hranijo z mislimi iz svoje glave. Nikdar ga ne bodo pustili stradati, ne moti pa jih, če ena misel prehiteva drugo. S svojimi mislimi proizvajajo veliko hrupa in dovoljujejo, da jim naredijo tak trušč, kot tolpa slabo vzgojenih otrok. Obnašajo se, kot da so misli dosegle veličastnost narave: rož, gora in gozdov. O svojih mislih govorijo s takim spoštovanjem, da je moški ponos in lepota deklet nič v primerjavi z njimi. Vedejo se, kot da bi bilo člo-

Papalagi je zbirka govorov, ki jih je napisal južnopacifiški poglavar Tuiaavi Tiavejski. V nemškem prevodu njegovega prijatelja Ericha Scheurmana so prvič izšli v Nemčiji v zgodnjih dvajsetih letih tega stoletja.

Papalagi so kritična in antropološko orientirana študija, katere namen je opisati belce in njihov način življenja. Ob branju teh govorov velja upoštevati, da so namenjeni domorodcem južnopacifiških otokov, ki so imeli do tedaj le malo ali nič stikov s civilizacijo belcev.

veštvo narejeno zgolj zato, da bi veliko razmišljali. Kot bi bil to ukaz samega Velikega Duha. Če bi palma in gora razmišljali, s tem vsaj ne bi povzročili takega trušča. A če bi palma razmišljala tako hrupno in nekontrolirano kot Papalagi, prav gotovo ne bi imela tako lepih zelenih listov in zlatih plodov. Saj zdaj vemo, da nas razmišljanje prerano postara in naredi grde. Tudi sadež bi odpadel preden bi dozorel. Vendar bo prej držalo, da palme sploh ne razmišljajo.

Razen tega pa je nešteto različnih načinov razmišljanja in nešteto tarč za naše misli. Žalostna je usoda misleca, ki ga razmišljanje zanese predaleč. Kaj se bo zgodilo jutraj? Kakšne načrte ima Veliki Duh z menoj, ko prispem v Safalaya³? Kje sem bil preden mi je glasnik Tagalaoa⁴ prinesel mojo Agago⁵? Tovrstno razmišljanje je enako brezplodno, kot če poskusite gledati z zaprtimi očmi. Ni možno. Prav tako kot je nemogoče, da bi domislili prihodnost ali začetek preteklosti. Tisti, ki poskušajo, bodo to lahko ugotovili sami. Od rane mladosti pa do zrelih let stopicajo na mestu. Ne vidijo več sonca, ne brezdanjega morja ali ljubkih deklet, ne sreče, ničesar. Tudi kave ne morejo več okusiti, marveč le strmijo v tla. Niso več živi, a tudi mrtvi ne. Zboleli so zaradi pretiranega razmišljanja.

Pravijo, da tako razmišljanje naredi glavo poduhovljeno in močno. Če v Evropi kdo veliko in hitro misli rečejo zanj: »Ta pa je glav'ca.« Namesto, da bi ga pomilovali, so take glav'ce nadvse čaščene. Vasi jih postavijo za svoje poglavarje in kjerkoli se ta glav'ca pojavi, mora javno razmišljati za prisotno množico, kar velja za očarljivo in čudovito za vsakogar. Ko pa glav'ca umre, je cela dežela pahnjena v žalovanje in veliko žalostink je narejenih posebej

zanj. Potem naredijo njegovo zrcalno podobo iz kamna in jo razstavijo na trgu, da je vidna vsakomur. Da, te kamnite glav'ce so večje od naravne velikosti, zato da bi jim ljudje izkazovali veliko časti in uvideli majhnost svojih lastnih glav.

Če vprašate Papalagija, zakaj toliko misli, vam bo odgovoril: »Ker nočem ostati neumen.« Papalagi, ki ne razmišlja, velja za valea⁶, čeprav je v resničnosti bolje ne razmišljati prav pogosto, a se kljub temu znajti.

Osebo pa sem prepričan, da gre pri tem zgolj za pretvezo — da imajo Papalagi z razmišljanjem določen namen. Njihov resnični cilj je lov za močmi Velikega Duha. Cilj, ki so mu nadedi domiselno ime »raziskava«. Raziskava pomeni, da gledate neko stvar tako blizu, da z nosom zadenete vanjo ali pa kar skozenjo. To bolšcanje in zadevanje ob stvari je neokusna in nizkotna navada Papalagov. Vzamejo npr. skopolender⁷, ga prebodejo z majhno puščico in mu odtrgajo nogo. Kakšna neki je videti ta tanka noga brez telesa? Kako je bila pritrjena k telesu? Potem Papalagi zlomi nogo, da bi izmeril njeno debelino. To je pomembno, nadvse pomembno. Potem odščipne delček te noge, majhen kot zrno peska, ga da pod dolgo cev, ki ima magično moč, da vse naredi jasno vidno. S tem velikim, ostrogledim očesom raziskujejo vse: vaše solze, košček vaše kože, las, vse, prav vse. Vse te stvari razstavljajo tako dolgo, dokler niso premajhne, da bi jih še lahko razstavljali na delčke. Čeprav je bil nek predmet zmanjšan na najmanjšo možno mero, postane zdaj izjemno pomemben, kajti

tukaj se začne najgloblja vednost, vednost, ki je znana le Velikemu Duhu.

Vstop v kraljestvo te vednosti ni mogoč; tudi najboljši izmed njihovih magičnih oči do zdaj niso prodrle tja. Veliki Duh ne dovoli, da bi ga oropali njegovih skrivnosti. In nikoli ne bo. Nikomur še ni uspelo, da bi splezal višje od vrha palme. Ko pride do vrha, se mora vrniti, saj nima več debla, po katerem bi plezal. Razen tega človeška radovednost Velikemu Duhu ne ugaja in zato je vse preprekel z neskončnimi ovjalkami. Zato mora tudi vsakdo, ki se loti razmišljanja, ugotoviti, da ostaja neumen in mora odgovore, ki jih ne najde, prepustiti Velikemu Duhu. Najbolj razumni in hrabri Papalagi so si pripravljeno priznati. Večine teh miselnih perverznejšev pa ni mogoče ozdraviti njihovih zmot in tako se dogaja, da so ljudje zapeljani z njihovimi razmišljanji, kot človek, ki v krogih teče skozi džunglo, ne da bi puščal sledove za sabo. Razbijajo si glave in prav res se dogaja, da več ne ločijo zveri od ljudi, ko govorijo, da so ljudje živali in živali ljudje.

Zato je tako nevarno vse te misli — pravilne ali napačne — vreči takoj na papirje⁸. Papalagi temu pravijo tiskanje. To pomeni, da zapišejo misli veliko bolnih ljudi in si pri tem pomagajo s skrivnostnim strojem, ki ima tisoč rok in moč velikega števila poglavarjev. Tega ne naredijo le enkrat ali dvakrat ali velikokrat. To naredijo veliko — velikokrat, zmeraj ene in iste stvari. Veliko listov prekritih z mislimi je povezanih v manjše svežnje. Papalagi to imenujejo »knjige« in jih razpošljejo po celi deželi. In vsakdo, ki vsrka te misli, je okužen. Potem pa te liste polne misli goltajo kot sladke banane. Najdete jih v vsaki koči, omare so popolnoma zatrpane z njimi in stari in mladi jih grizljajo, kakor podgane grizljajo sladkorni trs. Zato je le še malo ljudi zmognih normalno razmišljati o naravnih stvareh, kakor je to zmogel vsak Samoanec.

Na enak način je stlačenih kar največ misli v glave otrok. Otroci so vsak dan prisiljeni

prebaviti določeno količino miselnih listov. Le najbolj zdravi izmed njih takoj izvržejo te misli ali pustijo, da odtečejo skozi njihove možgane, kot skozi sito. Večina njih pa preobremeni svoje glave z mislimi, tako da ne ostane nič praznega prostora, kamor bi lahko posijal sončni žarek. Tako početje se imenuje »izobraževanje« in je med Papalagiji zelo razširjeno.

Izobraževanje pomeni: napolniti glavo do roba z znanjem. Izobražen mož ve, kako visoka je palma, pozna težo kokosovega oreha, imena vseh svojih poglavajev in koliko vojn so imeli. Pozna ime za vsako reko, žival ali rastlino. Vse vse, prav vse. Če izobraženca kaj vprašate, izstrelil odgovor, še preden ste utegnili zapreti usta. Njegova glava je zmeraj napolnjena z municijo, vedno pripravljena na salvo. Vsak Evropejec porabi najlepši del svojega življenja za spreminjanje svoje glave v brzostrelni top. Kdor se poskuša temu izmakniti, je k sodelovanju prisiljen. Vsak Papalagi naj bi znal in mislil.

Edina rešitev za te miselne bolnike, da bi lahko odvrgli svoje misli, je pozabljanje. Toda tega ne poučujejo, zato komajda kdo to zna. Večina jih v glavah nosi tako količino misli, da le-te utrjuje njihova telesa in jih prerano naredijo oslabela in ovenela.

In sedaj, moji ljubljani nerazmišljujoči bratje, ali res čutite potrebo po posnemanju Papalagov? Da bi začeli z razmišljanjem, tako kot Papalagi? Po vseh resnicah, ki sem vam jih povedal? Ne, vam pravim! Ker ne smemo in ne rabimo narediti ničesar, kar ne jača naših teles in izostruje naših čutov. Pozorni moramo biti na vse, kar nas lahko oropa radosti življenja, zaslepi naš duh, odvzame jasno luč in vse, kar ločuje duh od telesa. Papalagiji s svojim načinom življenja dokazujejo, da je razmišljanje nevarna bolezen, ki zmanjšuje vrednost človeka.

Prevod: Irena Hrast

¹ Potovanje.
² Zlobni duh.
³ Podzemlje.
⁴ Gospodarja.
⁵ Dušo.
⁶ Neumen.
⁷ Hrošč ali metulj.
⁸ Časopisi

SPLAVARSTVO NA SLOVENSKEM:

TRADICIJA — INOVACIJA

Dovoliti ali prepovedati splav, to je zdaj vprašanje, ki si ga zastavljajo demokratični katoliki na Slovenskem. Kajti, ne pozabimo, Slovenec je vse manj, in kdo bo delal na naših poljih (povprečno kmečko posestvo lahko zadovoljivo obdelal en do dva procenta boljšega traktorja) in v tovarnah (ki bi za rentabilno proizvodnjo morale že zdaj odpustiti skoraj polovico zaposlenih), da o obrambi naših meja v prihodnji demilitarizirani deželi sploh ne govorimo!

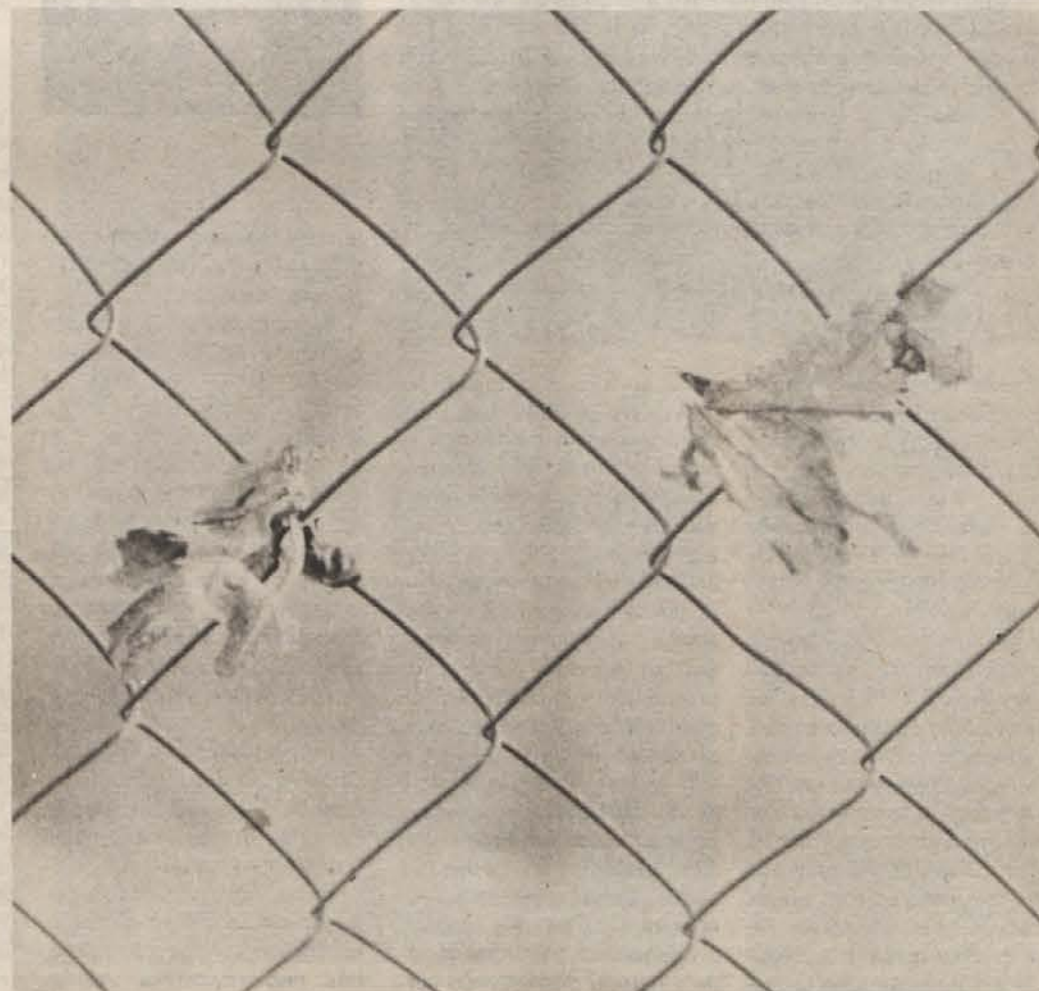
Da ne bo pomote: tudi sam sem ostro proti splavu, saj je ob primerni kontracepciji povsem nepotreben, a če se že kaj »donesreči«, še

vedno boljši od npr. samomora nesojene matere, kakoga »strokovnega« mazaškega posega ali nezaželjenega otroka. Splavarstvo ima na Slovenskem sploh dolgo in pestro tradicijo. Priljubljena je bila npr. metoda s pletilko, pa vrela sopara, nad katero je v kar najbolj razkrečeni pozi čepela nezaželjena nosečnica, in seveda razni, vsi po vrsti močno strupeni zvarki, v katerih so častno mesto zavzemali rženi rožički in druge strupene gobe, pa kristavec (datura, kužnjak, svinjska dušica) in še kaj skrajno neužitnega.

Namesto moraliziranja, žuganja in prepovedovanja splava bi morda veljalo po-

skusiti s kvalitetno in neobremenjeno spolno vzgojo, pa ne v 7. ali 8. razredu osnovne šole, ko znaten del mladine skrivaj že pridno fuklja, ampak mnogo prej. 8 ali 10 let star človek je resda še otrok, a vseeno mu ni treba nakladati o medvedkih, čebelicah in brezspolnih junakih Disneyevih risank — dajmo mu za božjo voljo pokazati kak strokovno narejen pornič, mu stvari s posledicami vred razumljivo razložiti in ga seznaniti z vsemi mogočimi oblikami preventive (da bo zadoščeno krščanski morali, tudi »naravne«). In »Flr sarski bal« bo lahko potekal tudi vnaprej.

Jacks

**TAJNO DRUŠTVO
ZA VNAŠANJE ANARHIJE
NA VSA PODROČJA**

**RAZPISUJE
JAVNI NATEČAJ**

**ZA TEHNIČNO OPERACIONALIZACIJO
PROJEKTA**

ANATEMA

ANATEMA je kratica, ki pomeni ANARhistična Televizija Maribor oz. Antinstitucionalni Napredni Akcijski Televizijski Eksperiment Mladih Anarhistov.

Mladi anarhisti se zavedamo, da je današnji čas vse bolj čas medijev, med katerimi ima prav televizija posebej pomembno mesto. To sicer ne pomeni, da bomo posvečali kaj manj pozornosti dosedanjim oblikam revolucionarnega boja, ko so diverzije, sabotaže, likvidacije ter druge oblike eliminacije nasprotnikov in njihovih objektov ter medijske prezentacije edine napredne ideje človeštva — anarhizma. Toda neposredna prisotnost v javnih medijih (predvsem TV) bi nedvomno pospešila uveljavljanje naprednih idej med širokimi ljudskimi množicami in dokončno zmago nad reakcionarnimi silami.

Projekt ANATEMA temelji na predpostavki, da je mogoče z ustreznimi tehničnimi pripomočki z domačega priključka na sistem CATV (kabelska televizija) oddajati program za celoten sistem CATV. Za mesto eksperimenta smo izbrali Maribor, ker ima od vseh slovenskih mest najbolj razvejan kabelski distribucijski sistem. Vanj želimo prodreti na 2 načina: 1. na lastnem kanalu (uporabili bi kako nezasedeno frekvenco), kjer bi oddajali kontinuiran vzgojno-izobraževalni, informativni in zabavni program (kot alternativa: isto bi počeli na kateri od zasedenih frekvenc pred in po rednem programu), in 2. vdrali bi v najbolj gledane programe s svojimi sporočili, tudi takimi pod pragom zavezne zaznave (kratki »prebliški«, ki jih gledalec prepozna kot motnjo ali še to ne, imajo pa lahko močan vpliv na njegovo podzavest). Od potrebne opreme za zdaj razpolagamo z več priključki na obstoječi CATV sistem, nekaj videorekorderji, prostori za pripravo programa in snemalnimi prostori, kadarkoli lahko dobimo prevozna sredstva in videokamere, potrebujemo pa še sistem za vdor v obstoječe omrežje.

Potrebni sistem mora biti razmeroma enostaven za upravljanje in vzdrževanje, zanesljiv, mobilni (s selitvijo oddajnika hočemo preprečiti možnost, da nam organi kontrarevolucionarne oblasti zaplenijo opremo oz. ulovijo osebo), dovolj močan za kvalitetno pokrivanje celotnega CATV omrežja, in po možnosti spremenljivih oddajnih frekvenc.

Mladi anarhisti se obvezujemo, da bomo pripele tehnične rešitve bogato nagradili glede na njihovo uporabnost z denarjem ali/ln uslugami, kot so likvidacije oseb, razstrelitve predmetov in poslopij z ali brez človeške vsebine lpd. Ker za razliko od obstoječih RTV medijev nismo monopolisti, bomo pridobljeno znanje in izkušnje pod ugodnimi pogoji posredovali naprej, da jih bodo lahko praktično uporabili tudi drugi TV-pirati.

Čeprav je ta natečaj javen, bomo zagotovili tajnost imen pošiljateljev idejnih rešitev. Te pošljite na naslov: KATEDRA, Tyrševa 23, 62000 Maribor, pod šifro »ANATEMA«, kjer jih bo v največji tajnosti sprejela in proučila naša natečajna komisija.

Bodite hitri, revoluciji se že muditi!

U našem prejšnjem, četrtem po redu iz naše nove in sodobnejše serije Militarističnih koticaka nagovestili smo, da bomo se v tem, petom po redu iz naše nove serije, bavili problemi, kateri nama predstojijo v tej, 1990. godini, s posebnim obzirom na sigurno-politični položaj v zemlji in inozemstvu. Druga polovica prejšnjega, 1989. leta na mednarodnem političnem planu donela je važne spremembe v izpred vsega socialističkih državah, in to tistih tzv. realsocialističnih, kjer se narod složno odupr hegemoniji političkih oligarhij, koje so v imenu socializma tiranizirale široke ljudske mase, oslanjajoče se pri temu na jake snage

tajne policije in druge nede-mokratske in civilizacijski od-bačene metode. Ker JNA je narodna armija, ona podpira vse demokratske spremembe v tih zemljah, kako tudi demokratizaciju v SFRJ, ali iz sigurnosnega vidika te nedvojbene pozitivne spremembe v nekih zemljah mogu imeti tudi negativan karakter. Naime, s promenami v istočnih zemljah slabi moč varšavskog pakta, pa samim tem ravnoteža v Evropi in svetu narušava se v korist NATO-a, kar zahteva pojačano budnost tudi v naši, sicer neutralni in nesvrstani zemlji. Makar direktna nevarnost rata za sad ne obstaja, propagandna delatnost zapada v narodu dobiva večo ver-

NAGRADNA UGANKA:

- 1. Kdo je bil predsednik ZDA, ko so aktivno vstopile v Vietnamsko vojno?**
K — John Kennedy, E — Lyndon Johnson, N — Dwight Eisenhower
- 2. Prvotni pomen besede »talent« je:**
A — nadarjenost, U — utež, D — denarna enota
- 3. Prva knjiga na ozemlju današnje SFRJ je bila natisnjena:**
S — na Hrvaškem, I — v Vojvodini, G — v Črni gori
- 4. Kateri afriški državi sta se včasih imenovali po Cecilu Rhodesu?**
E — Zimbabwe in Zambija, I — Zimbabwe in Botswana, O — Zimbabwe in Malavi
- 5. Kdo je ubil Holoferna?**
Ž — Andrej Brvar, L — Judita, Č — Samson
- 6. Kdo se je skrival za novinarskim vzdevkom »zadnji monarh Evrope« in »rdeči car«?**
B — Nicolae Ceausescu, A — Josip Broz Tito, O — Enver Hoxha
- 7. Aardvark (zemeljska svinjka) je:**
Š — redkozobec, O — cevozobec, J — kopitar
- 8. V času nemške okupacije med 2. sv. vojno je danski kralj:**
V — emigriral, T — ostal na prestolu, M — ostal doma brez uradne funkcije
- 9. V 3. kitici himne Jugoslavije takoj po osvoboditvi sta imeni:**
V — Stalin in Tito, N — Lenin in Tito, I — že takrat je imela le 2 kitici
- 10. Današnja Ngwana se je prej imenovala:**
K — Bashuto, J — Swazi, F — Rio Muni
- 11. Quiche je:**
N — predjed, H — sladica, Z — športni pripomoček
- 12. Kateri kamboški voditelj še ni obiskal Jugoslavije?**
D — Pol Pot, B — Heng Samrin, C — Norodom Sihanuk

Rešitev križanke iz predprejšnje številke (vodravno): SA; TT, P, M; idiotizem; pismo, ako; Eak, medičar; ars, Kamenek; lipan žakard; torek, I; ro, šakal; agresor; aplanat; NN, Aden; Aca, C; Tallis.

jetnost, pa samim tem lahko je narušena stabilnost nekih, pa tudi naše zemlje.

Še opasnija pa je krepitev protisocialističnih in nazadnjaških snaga v nekih od zemlja, kjer je narod srušil vodstvo, kar ima odjek tudi kod nas, čime podstiče vse večo agresivnost do zdaj prikrivenih notranjih sovražnika, kar lahko v vsakom slučaju negativno vpliva na varnostnu situaciju. Mnogo nevarna so mednacionalna trenja v nekih zemljah, pred vsega v SSSR-u, kar direktno vzpodbuja nacionalizam in separatizam tudi u nekih grupah znotraj naših narodov in narodnosti, ter time direktno ruši bratstvo in jedinstvo ter stabilnost naših unutrašnjih razmera.

Treba upozoriti, da Jugoslavija niti je niti je kadarkoli, barem od zmage revolucije, bila nedemokratska zemlja.

**Z VPRAŠANJI
DO POBOŽNE ŽELJE**

- 13. Kateri kraj bi se naj imenoval Đakovićevo, pa se ime ni »prijelo«?**
Š — Duh na Ostrém vrhu, I — Đakovica, P — Valjevo
- 14. Kateri od naštetih velikih prijateljev SFRJ je (bil) najviše rasti?**
R — Jean Bedel Bokassa, O — Haile Selassie, I — Idi Amin Dadda
- 15. Jože Toporišič je po poreklu iz:**
C — Bosanske krajine, Z — Prlekije, M — Bele krajine
- 16. Osebe, ki pobirajo »vstopnino« za WC, so naslednice:**
Č — Tiberija, C — Nerona, S — Vespazijana
- 17. Izvor besede »alkohol« je:**
G — keltski, R — arabski, M — indijski
- 18. Garota je bila še pred dobrim desetletjem v rabi v:**
I — Venezueli, C — Španiji, M — Meksiku
- 19. Kdo naj bi rekel: »Aut Caesar aut nihil!« (ali Cezar ali nič)?**
B — Gaj Julij Cezar, L — Oktavian Avgust, P — Cesare Borgia
- 20. Zadnji neitalijanski papež pred sedanjim je bil:**
A — Francoz, D — Nizozemec, Ž — Španec

ČRKO PRED PRAVILNIM ODGOVOROM VPIŠITE V POLJE S ŠTEVILKO VPRAŠANJA

Izpolni, izreži in pošlji na naslov: Katedra, Tyrševa 23, 62000 Maribor, 10. 3. 1990

Rešitev: _____

Ime, priimek, naslov: _____

Med prispelimi pravilnimi rešitvami bomo izžrebali 10 lepih nagrad.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
10	11	4	12	7	5	10	13	4	9	14	1								
7	9	14	11	12	14	15	6	11	8	14	11								
16	1	4	17	4	16	11	14	18	4	17	4								
13	14	11	6	16	7	3	7	16	19	7	20								

PIŠE IN UREJA:

GENERAL-RAZVODNIK

RATOBOR JURISÉVIĆ

**MILITARISTIČNI
KOTIČEK**

Vodstvo je vedno bilo in je narodno, pa so s tega vsake uporedbe z zemljami realnog socializma povsem neosnovane, ali propagandna mašinerija nekih strani držav, pa tudi kontrarevolucionarnih grupa in posameznika u nas, a da o emigraciji niti ne govorimo. Poskušava suzerirati širokim narodnim masam neke podobnosti, kako bi dosegla svoje podmučke, protijugoslavanske in nazadnjaške ciljeve. Oni, ki pokušavaju rušiti enotnost naše zemlje, ustavni poredak, demokratski socializem te druge velike pridobitve, koje smo stekli od leta 1945 pa nadalje, treba da znajo, da armija je v Jugoslaviji, še v večoj meri, kot je bila to armija v Romunjski, narodna, znači na strani naroda, te se bo vsemi snagami oduprla kakršnjimkoli pokusom rušenja demokratskega poredka, reda in mira. Ali, za razliko od Romunije za vladavine Čaušesku, objektivna korist za narod in njegovo slobodo je biti

čvrsto uz svoje demokratsko izbrane, narodne vlasti, a ne da se njim upirajo radi morebitnih momentalnih poteškoča, v kojih se, ne samo svojo krivdo, nalazi naša zemlja. Baš so socijalne in ekonomske poteškoče naše zemlje, padanje standarda in slično potencialno najveća nevarnost za notranjo stabilnost te daljni demokratski, socijalistični in samoupravni razvoj naše zemlje, kajti one prividno pritvrđuju sovražni propagandi. Ali, opozoravam, samo prividno! Stabilizacija ekonomskega in društvenega stanja, katera je v toku, hitro bo pokazala objektivne prednosti našega modela tako pred zapadnim kako pred (rušičim se) istočnim društveno-ekonomskim modelom, ali da bi jo čim prej dostigli, privremeno so potrebna određena odricanja vsega stanovništva, tako v korist skupnih ciljev, kako tudi v korist kontrolnih mehanizama, pre vsega Armije in sigurnosnih sil, ki

treba da spreče devijacije v društvu, koje objektivno so na škodo narodu, makar ponekdaj so prividno privlačnije in lagodnije, barem od objektivno postojećega trenutnega stanja. Vežbe za samostalno uvežbavanje in ponavljanje, potstečene tim, petim po redu iz naše nove, savremenije serije naših i vaših Militarističnih koticikov, neka vam bo intenzivno razmišljanje o vidikih, radnjah in aktivnostih te postopkih, kojima vsaki od vas, prema lastnemu znanju in afinitetama, ali v korist sigurnosne situacije in stabilnosti SFRJ te njenega društva v celini, doprinese jačanju bratstva in jedinstva, sigurnosti, nezavisnosti in duštvenega poretka naše zemlje, in time koristi čitavog naroda, od čega bomo neke vidike si ogleдали v našem sledećem, šestom po redu militarističnom koticiku iz naše nove, sodobnejše serije.

MAJA MILENOVIĆ WORKMAN

WE ARE ALL COLOURS OF THE UNIVERSE, ALL COLOURS OF RAINBOW

Moderna plesna umetnost, način posredovanja gibov, komponiranje in postavljanje baleta na oder so zame fluidi izražanja večne življenjske dileme, aktivno preobraziti in izraziti meje med komunikacijo in intimno domišljijo. Umetnik posreduje s svojim umetniškimi izražanjem neko pozitivnost, nikoli agresije. Moja pozitivnost je absolutna inspiracija za slikarstvo. Poslužujem se Picassa, Dalija in Miroja. Svet ekspresionizma, kubizma in surrealizma. Ta obdobja so mi zelo blizu. Poskušam jih povezati z glasbo v eno sliko, ki jo nato posredujem občinstvu. S tem sem jaz politična in revolucionarna na svoj način, ampak to ni del ameriške politike oziroma del ameriške revolucije.

V Združenih državah Amerike je umetnost absolutno komercialna. Dominira Broadway, ki premika in kontrolira

Moderna plesna umetnost je v Jugoslaviji in tudi v Sloveniji zelo nerazvita umetniška veja. Zelo redko je povezana s klasičnim baletom. Morda zaradi strahu in konkurence. Jugoslavija ima tradicijo predvsem v gledališču, zatoj obstaja nujna, da zaživi in se razvije v profesionalni obliki. Potrebno bi osamosvojitve sodobnih umetniških tendenc, ki bi se enakopravno vključevale v umetniška izražanja. Tako pa je možnost predstavitve modernega plesnega projekta v operni hiši skorajda nemogoča.

množice s svojimi produkcijami, diktira gledalcu svoj način razmišljanja. Manipulira s svojimi konvencionalnimi in neobremenjenimi ter praznimi predstavami. Redki, ki takšne filozofije ne žele uporabiti, so finančno na psu. Seveda, tudi v New Yorku oziroma v ZDA so plesne skupine, ki so finančno podprte, niso pa komercialne, toda na teh nekaj pride tisoče, ki so brez finančne pomoči. Broadway je v krizi, v ZDA umetnost počasi zahaja, dominira vedno bolj posel in materializem kot način poslanstva in socialne stratifikacije. Seveda se financira projekt, ki bo prinesel denar. Ta projekt pa pobija umetniško vrednost.

Z REGGIEM WORKMANOM že od leta 1983 kreirava plesne predstavitve in glasbene projekte. Reggie spada v ozek krog ameriških jazz glasbenikov, ki so in bodo ustvarjali novo glasbo ter iskali drugačen jezik v svoji izpovedi. Odgovore na najlana dela išče v sozvočju giba, svetlobe, zvoka, besede, poskušava jih opredeliti, zreducirati v popolnost, se pravi očistiti nepotrebnih in prenasitih primesti ter skozi gib (to je moj prvi in edini jezik) in glasbo udejaniti. Izhajava iz klasične slikarske, glasbene tradicije in tehnike. Poskušava dojeti iluzijo o humanem in iskrenem odnosu med ljudmi, razbiti ekstatičen ljudski sadizem in individualno omahljivost. Poskušava realizirati intelekt z visoko moralno zavestjo in ustvariti razumen odnos v ljudskem prostoru. Najin jezik je gib in zvok. »Hladen računalnik je lažen intelektualiec in umetnik«.

Umetnost je zame vse. Pa naj bo to ples, slikarstvo, gledališče ali glasba. Želim se predstaviti; telo, notranja energija, intuicija, priten nagon, to sem jaz, poskušam biti človek. Tako posredujem eksistenco, sovraštvo, obstanek skozi gibanje telesa, ritma... Želim, da bi pozitivno manipulirala s svojimi predstavami. Želim predstaviti estetičen eksperiment. Želim si, da bi bili gledalci odprti do mojega dela. Predstavo, s katero sem imela svoj največji uspeh v New Yorku, je določen krog hvalil, drugi negirali. Mislim, da sem takrat uspela.

V ZDA obstaja navidezna svoboda. Denarja ne boš dobil še za tako dober projekt. Vse je odvisno od spleta okoliščin in sreče. V Jugoslaviji sedaj lahko aktivno ustvarjam. Mislim predvsem na Šeherezado in Fausta.

Politika in umetnost. Prežita druga na drugo in le redko presežeta estetsko formo. Zame je umetnost, ki je agresivno povezana s politiko, obsojena na propad. Tudi totalitarna, avtoritarna, nacionalistična in pa tudi prorasistična politika ne vpliva pozitivno na umetnost. Komunikacija ene z drugo se zrcali v črnem gibanju proti rasizmu. To je primarna umetnost, je boj posameznika, ki se želi udejaniti v sodobni družbi.

Pri plesu je politika veliko manj izražena. Ples je oblika, ki je realna, ampak indirektna.

S plesom se misli in ideje veliko bolj prepletajo in imaginarno razodevajo.

Koreografije predstav v Jugoslaviji:

ŠEHEREZADA v realizaciji Slovenskega mladinskega gledališča (LJ — 1989)

FAUST, gledališka predstava Slovenskega narodnega gledališča (MB — 1990)

IZGUBLJENI OPUS 2 — PLESNI TEATER LJUBLJANA (LJ — 1986)

ADAGIO MA NON TROPPO — PLESNI TEATER LJUBLJANA (KOTOR — 1987)

ter v Združenih državah Amerike, New York Cityju:

SYNTHESIS III — WHITNEY MUSEUM OF MODERN ART

H. P. MADAME'S PORTRAIT — CHATEDRAL ST. JOHN THE DIVINE

FOUR LITTLE G'S — CUNNINGHAM STUDIO

WOMEN SEATED — CUNNINGHAM STUDIO

THE CLOSED DOOR — GREENWICH HOUSE

ETC.

Maja Milenović Workman je tridesetletna plesalka, koreografinja in pedagoginja, ki živi in dela med Mariborom in New Yorkom.

Moderen ples je študirala v Londonu na School of Contemporary Dance, kjer je diplomirala, nato se je izobraževala v Plesnem studiu gospoda Merca Cunninghama v New Yorku Cityju.

Reggie Workman je pred dvema letoma dobil nagrado (NY FOUNDATION FOR THE ARTS — COMPOSERS AWARD), na katero je čakal dvajset let. V teh dvajsetih letih ni mogel delati tega, kar si je želel. Moral je štediti in garati ponoči ter ustvarjati svojo glasbo.

Merce Cunningham je eden največjih umetnikov ameriške plesne scene, žal pa je pri svojih sedemdesetih letih še vedno na odru. Tako

dobi dovolj denarja za predstave, tako se prodaja, publika ga še vedno želi imeti na odru. Še vedno je izviren in intuitiven, vendar je prestar za aktiven ples. Tako se prodaja. Sebe, svoj ples, izraznost, nove ideje sodobnega plesnega ustvarjanja.

Pri Faustu smo izoblikovali interdisciplinarno delo, poskušali smo se dopolnjevati in se izpolnjevati. Tako je tudi nastajala Šeherezada v Ljubljani. Uspeli smo, to upam tr-

diti, ker smo tim, ki se zelo dobro ujema in tudi čutimo drug drugega. Čutimo, da delamo isto stvar. Govorim o ustvarjalnih predstavah, drugo so seveda izvajali.

Poleg giba sem prav tako vodila gibalno osveščanje vseh igralcev. Z njimi sem imela čisto realne »naturalistične« treninge. Morala sem jih tudi fizično usposobiti za predstavo. Moji treningi in priprave na predstavo so zlitje tehnike giba in TAI 'CHI CHUANA, ki je čiščenje telesa, osveščanje. Igralci tega do sedaj niso počeli, mislim pa, da je to poglavitna stvar uspeha dramskega dela. TAI 'CHI CHAUN je spoznavanje telesa, bukvalno rečeno igralec spozna sestavo mišice, živčevja, njihov odziv, do duhovnega osveščanja, relaksacije, čiščenje telesa skozi počasen gib. TAI 'CHI CHUAN je v bistvu Kitajska plesno-borilna veščina in umetnost. Ni agresivna, je priten obrambna.

V Mariborskem gledališču se bo takšen pristop k pripravi igralca za nastop ustalil. Ta ustanova potrebuje koreogra-

fa. Igralci so zadovoljni z mojim delom, igra jim postaja lažja in odločnejša.

Sporočila FAUSTA je tudi naša avtobiografija. Oglejte si ga.

Lenka Jemeršič
Edmund Türk

S plesom se je sprva začela ukvarjati ženska. Za njo so sčasoma priplesali moški. Pa vendar, koreografi so večinoma moški. Tako je to.

New York City in Maribor. Kontrastni mesti oziroma okolji. Neponovljiva so doživetja in izkušnje, če lahko živiš in delaš v obeh. Imam občutek, da tvoja življenjska doba postaja večna. V New Yorku je vrvež, vsi se bore za dominacijo nad drugim, močnejši uspejo. Velike so socialne razlike, zelo poudarjen je rasizem o obstoju nižjih (črnci) in višjih (belci) ras, droga predvsem manipulira z revnejšimi. Sredi vse te zmešnjave in potrošniške nuje, živita umetnik in njegova umetnost. Velikokrat brez odziva in predstavitve. Če ni »money maker«, ne uspe, če ne omamlja množic, ni aktualna. Produktivnih šestdesetih let ni več. Mnogi še iščejo nove izrazne možnosti, nove umetniške poti, še neraziskana doživetja, vendar večinoma strah, negotovost in komercializacija uničijo, pogoltnjejo.

Plesno področje je preplavljeno s koreografi in plesalci, vsi si žele uspeha in tudi finančnega dobička, žal pa je sreča naklonjena le nekaterim. Amerika oziroma Združene države Amerike niso nikoli bile obljubljena in darovana dežela.

Maribor je žalostno, tiho mesto. Pomembnejših dogodkov vsaj do danes ni bilo, oziroma so bili zelo redki. Plesna umetnost je pri nas pri črki »A«. Razvoj je prepočasen, ni ne prisile in ne konkurence.

New Yorka in Maribora ne želim primerjati, obs vedno želim elementarno živeti.

Foto: Reggie Workman

JOHN ZORN

NEW YORK IN OFF OFF EKLEKTICIZEM

Zgodba o njujorški Lower East Side sceni, jer je nekakšen azil kreativnih marginalcev, ki v zadnjih desetletjih delujejo na vseh poljih umetnosti, je v svoji glasbeni verziji najtesneje povezana z delovanjem saksofonista in skladatelja **Johna Zorna**, ki je v godbo post jazzovske sorte (za katero je značilno spoznanje, da je jazz mrtve) vnesel toliko radikalnih novosti, da je že prav skrajni čas, da ga predstavimo tudi na teh straneh, ki so namenjene kreativnim godbenim procesom našega časa.

Mit, ki ga uteleša dogajanje v East Villageu, je mit umetniške srenje, ki deluje na svojem času primeren način in jo krasi predvsem kozmopolitski multikulturni duh, ki je vezan na najnovejše tehnične možnosti sodobne produkcijske dejavnosti od filmskih in video montaž preko morda že malce zastarelih literarnih happeningov in izzivalnih slikarskih razstav do igračkanka z novimi, predvsem digitalnimi zvočnimi tehnologijami. Zmes ameriške podjetnosti in nezaustavljive kreativnosti je v kraju, kjer se stikajo silnice »taprave« Amerike in klasične evropske kulturniške miselnosti ob vplivih raznolikih kultur tega sveta, obrodila s sočnimi sadovi, ki jih spremljajo že dobro desetletje. Glasba je najbolj univerzalna umetniška govorica in zato je ravno glasbeno dogajanje v New Yorku prineslo vrhunske produkte eklektične kreativnosti.

V sedemdesetih letih je še zmeraj odmevalo delovanje **Velvet Underground**, šele novovalovska revolucija (**Patti Smith, Television in Ramones**) pa je povsem zdrnila tiste glasbenike, ki so do tedaj sledili predvsem jazzovskemu dogajanju (predvsem takrat veličastnemu toku afroameriškega kreativnega jazzu in loft jazzu). Nekako v sredini sedemdesetih so začeli delovati **Teenage Jesus and the Jerks** z **Lydio Lunch** in **DNA** z odštekanim kitaristom **Artom Lindsayem** (ki je igral tudi na prvencu **The Lounge Lizards**). To je bil pravi impulz za kasnejše dogajanje, ki je še bolj zaostriло zlitje radikalno zvonečnega rocka, jazzu, sodobne komorne glasbe (predvsem minimalizma **Phillipa Glassa, Terryja Rileya** in **Steva Reicha**) in raznovrstnih zvočnih svetov etničnih etilemov iz celega sveta (zanimanje za World Music se torej ni začelo šele v osemdesetih!). Prav posebno mesto ima v dogajanju na njujorški zvočni sceni najpomembnejše glasbilo druge polovice tega stoletja, električna kitarica, ki so jo nekateri skladatelji začeli uporabljati tudi v pravem komornem minimalističnem stilu (gre za kitarske simfonije **Glenna Brance** in skladbe za različno število električnih kitar ob spremljavi basa ter bobnov **Rhysa Chathama**).

Z električno kitaro pa je povezan še en glasbenik, ki ga prav gotovo poznate, saj je gostoval že tudi pri nas, to je angleški avantrockovski kitarist **Fred Frith**, ki je v New Yorku prenesel izkušnjo evropskega Rocka v opoziciji. Frith je nekje okoli leta 80 deloval kot katalizator pri nastajanju off off scene, predvsem po zaslugi odličnih **Massacre**, katerih **Killing Time** je ena od ključnih plošč tistega časa. V **Massacre** je igral tudi **Bill Laswell**, ki je kasneje sodeloval na toliko projektih, da nad njegovim delovanjem ne moremo imeti celovitega vpogleda (še pomembnejše pa je njegovo producersko delo).

John Zorn je v sedemdesetih letih s svojim saksofonom igral povsem neopazne vloge, potem pa je začel sodelovati s takrat znanim kitarskim improvizatorjem **Eugenom Chadbournejem**, ki je kasneje igral v legendarnih **Shockabilly**, sedaj pa nastopa predvsem kot najbolj odštekan izvajalec protestniških in country pesmi (njegove električne grablje bodo zagotovo prišle v kakšen muzej najbolj bizarnih glasbil). Leta 1979 je izšla prva plošča tega avantgardistično improvizatorskega dueta z naslovom **School**, ostalo pa je že zgodovina. Kmalu sta izšli še dve zvočni diverziji, katere raztrgano glasbo je podpisal **John Zorn**, **Pool** in **Archery**. Že takrat so bile vidne raztrgane

sekvence, ki so kasneje postale zaščitni znak **Zornovega** kompozicijskega prijema. Povezavo z evropsko svobodno improvizirano glasbo je pomenil projekt **Yankees** z angleškim kitaristom **Derekom Baileyem** (ki je skupaj s saksofonistom **Evanom Parkerjem** skoraj dvajset let vodil neodvisno založbo **Incus records** — te izdaje so bile glavna ponudba angleške improvizirane glasbe) in pozavnistom **Georgiom Lewisom** iz šole čikaške AACM.

Takrat se je že pisalo leto 1983 in off off scena je že bila v razcvetu. V bolj pop vodah so plavali **Golden Palominos** in **Material**, **Zorn** pa je začel okoli sebe zbirati lucidne izvajalce, tako da je leta 1984 izšla prva plošča za večjo zasedbo, **Locus Solus**, kjer se je **Zorn** prvič lotil kolektivne improvizacije z začrtano shemo in lastnim dirigentskim vodstvom. Glasba, ki jo improvizira nek večji orkester po sicer določenih pravilih, je v svojem bistvu enako napredvidljiva kot je nepredvidljiv rezultat (in seveda potek) katerekoli igre. Za vsako igro pa potrebuješ rutinirane igralce, ki jih je **John Zorn** v East Villageu tudi našel.

Plodna leta so prinesla še tri plošče: **The Classic Guide To Strategy Vol. I** in **II** ter **Ganryu Island**, potem pa se je pojavila prava bomba: **The Big Gundown** z **Zornovo** predelavo filmske glasbe **Ennia Morriconea** (saj veste: špageti vesterni **Sergia Leoneja**). Tudi sam **Ennio** je bil presenečen nad **Zornovimi** predelavami, še najbolj pa se je čudil, da je njegova glasba kljub eklektični kratkosekvenčni obdelavi ostala jasno razpoznavna — toliko, da ni rekel, da je **Zorn** tu in tam stvari celo izboljšal. Vesoljna publika je ploščo seveda pograbila z odprtimi rokami in še dandanes velja za pravo kultno ploščo z Lower East Side scene, ki jo občudujejo tudi tisti, ki jim sicer radikalen njujorški eklekticizem nič kaj ne diši.

Gre za pravo ameriško hibrid-

THE BIG GUNDOWN

John Zorn plays the music of Ennio Morricone

WITH
Fred Frith
Anton Fier
Jody Harris
Robert Quine
Bill Frisell
Toots Thielmans
Big John Patton
Diamanda Galas
Christian Marclay
Michihiro Sato
Jim Staley
Bobby Previte
Tim Berne
Guy Klucvsek
Melvin Gibbs
Shelley Hirsch
Arto Lindsay
Wayne Horvitz
Ned Røthenberg
David Weinstein
Vernon Reid

no glasbo, ki se giblje med svobodno improvizacijo, temami iz filmov groze, bukoličnimi japonskimi ljudskimi melodijami, be bop jazz linijami, račjim gaganjem in hreščecimi metal kitarami. Vse to je zlito v večno spreminjajočo se zvočni tok, v katerem je toliko sprememb in vratolomnih preskokov, da se v nekaj minutah zamenjajo elementi celotne glasbene zgodovine. Prav ta izredna mikrostrukturiranost zvočnega toka, ki v ničemer ne ogroža celotne kompozicijske intence, je temeljna identifikacijska točka **Zornovega** naslednjega projekta z naslovom **Cobra**.

Gre za dvojni album, na katerem najdemo isto skladbo (katere stavki sledijo klasičnim oblikam: allegro, largo, moderato in tako dalje) v dveh različnih verzijah: studijski in živi, ki pa se med seboj razlikujeta kot pomaranča in leteči krožnik. Neulovljiv glasbeni tok na tej plošči je tako bogat, da mu je prav nemogoče slediti v vseh vragolijah, ki se menjavajo po tekočem traku. Genialni pristop **Johna Zorna** seveda ne bi bil mogoč brez zaledja, ki ga predstavljajo glasbeniki, ki sodelujejo na **Zornovih** ploščah — samo omenimo jih: **Jim Staley, Zeena Parkins, Carol Emanuel, Bill Frisell, Elliot Sharp, Arto Lindsay, Anthony Coleman, Wayne Horvitz, David Weinstein, Guy Klucvsek, Bob James, Chritian Marclay, Bobby Previte, Shelley Hirsch, Anton Fier, Ned Røthenberg, Vernon Reid**... Pisana družina, med katero je cela vrsta samostojnih avtorskih osebnosti, ki izdajajo svojo ploščo in nastopajo v raznih zasedbah.

Ideja, ki se je pojavila v resnejšem studijskem delu po dolgotrajnih improvizatorskih izkušnjah ob vplivu najraznovrstnejših glasbenih zvrsti, je razmeroma preprosta in s tem genialna. Vzgledujoč se na aleatorično kombinatoriko pri **Johnu Cageu** se je **Zorn** oprl na teorijo iger, ki je bila v osemdesetih letih v modi v krogih, kiso izhajali iz strukturalizma in kulturoloških iskanj. **Zorn** je rehabilitiral sistem, ki je jedro vsake racionalno zamišljene glasbe, vendar pa je njegov sistem omogočil tudi skrajno nepredvidljivost. In ta nepredvidljivost je šar igre, ki je iz glasbe izpuhtela takrat, ko je glasba postala resna in etabilno sakralna reč. **John Zorn** je glasbo raztreščil v črepinje, ki pa jih je potem sestavil v povsem nove strukture, polne mesa in krvi.

Naslednji projekt je bila plošča **Spillane**, ki se začne takole: »*Odpira krič. Tempo 66 uvede high hat, potem klavir, godala, harfa.*« Nobenih notnih zapisov ni, nobenih grafičnih risb. Na plošči **Spillane** najdemo tudi komad **Two Line Highway**, na katerem sodeluje tudi blues kitarist **Albert Collins**, ploščo pa zaključuje lucidna skladba **Forbidden Fruit**, kjer sodeluje tudi blues kitarist **Kronos Quartet**. **Zorn** v sprememnem tekstu k plošči **Spillane** omenja vir njegovih fascinacij s kratkimi, dobesedno razrezanimi zvočnimi sekvencami. To je glasba za risanke, kakršno je pisal v štiridesetih letih **Carl Stalling** — ne moremo pa tudi zanemariti vplivov največjega skladatelja tega stoletja, **Igorja Stravinskega**. V risankah so spremembe tako bliskovite, da jim mora glasbeni tok slediti s trenutnimi preskoki, pri čemer pa postaneta ritem in kompozicijska dinamika temeljni zvočni izrazni sredstvi.

Ritem pa je tudi jedro naslednje **Zornove** zvočne bombe, lani izdanega albuma **Spy vs. Spy**, na kateri izvaja s svojim kvintetom z dvema bobnarjema, basistom in dvema alt saksofonoma znane harmonolodične skladbe enega od velikanov free jazzu, **Ornette Coleman**. Toda **Zorn** se ne zadovolji s preprostim preigravanjem **Ornettejevih** skladb, ampak jih izvede vsaj dvakrat hitreje kot v originalu, pri čemer ne izpusti niti enega samega tona iz izvornika. Eno-minutni udarni jazzovski strdki so izraz hardkorovske radikalizacije rocka v začetku osemdesetih. Povezava med hardkorom in free jazzom? Da, in še kakšna! To je plošča osemdesetih, ki je mrtve mu jazzu vdahnila največ, kar je premogla ameriška glasbena scena, hardcore. In krog je sklenjen: od improvizacij jazzovske sorte se je **Zorn** vrnil nazaj k jazzu (zmeraj je občudoval be bop) na neki novi ravni, dostojni nove dobe. Jazz torej lahko živi le še skozi hardcore — in prav je tako!

Rajko Muršič

Plin zdaj, Ruše ven, avtocesto v kanal!

Z mariborskim zrakom je tako, da odlašanja več ni. Ali drugače povedano: če parafraziram predvolilno geslo vse bolj rožnatih slovenskih komunistov, potem je treba to zadevo strniti v zahtevo človeka vredno mariborsko ozračje (ozioroma plin) ZDAJ!

Bolj in bolj se mi dozdeva, da si mukoma porajajoče pluralne sile v štajerski Novi Huti svojih poslanskih stolčkov ne bodo zagotavljale predvsem s tem, koliko takoimenovanega kruha bodo obljubile (in zagotovile) vse bolj pauperiziranim »totim«, marveč koliko boljšega zraka (pa vode itd.) jim bodo lahko priskrbele. Zeleni bodo morali v mestu igrati osrednjo vlogo — pa pika.

Če bi me vprašali za nasvet, bi jim odgovoril: popuščanja ni in to za nobeno ceno. Že sam poskus, da bi mestna toplotna (TOM) skrenila s plina na olje, je bogokletna. Morebitna uresničitev tega peklenškega načrta pa bi bila že živ hudič.

Saj ne rečem, da se ljudje v Tomu nimajo pravice usmerjati po komercialnih interesih. Rešitev je predvsem v mestni (pa šele potem v republiški) energetsko-ekološki politiki, ki se nima pravice izgovarjati na dolgoročnost Zelene preo-

brazbe. Zato da TOM ostane pri plinu, je preprosto treba zagotoviti pogoje ta hip kot se gretje mesta nasploh mora ta trenutek začeti hraniti s plinom. Že do prihodnje zime! Izgovor, da ni pogojev oziroma denarja za to, ne velja. Če se dušiš, o čemer — ko gre za Maribor — ni nobenega dvoma, moraš ukrepati nemudoma, ne glede na ceno.

Plinizacija mesta je torej prvi in takojšen cilj, ki mu morajo vzporedno ali tik za petami slediti nekateri drugi neusmiljeni ukrepi. Recimo: ruško tovarno dušika je treba preprosto zapreti. Nobeni filtri, nobena sodobna tehnologija (kot je denimo zaprti proizvodno-energetski krog in podobno), nobena preusmeritev ne pride v poštev. S filtri ta dinozaver nad mestom fopa ljudi že najmanj dvajset let, pa je v zraku vse več prahu in drugih primesi.

A ne gre samo za zrak. Ruški mastodont se je vsedel na nekoč čudovita polja ob nekoč čudoviti reki in se širi, širi, in znova širi. Dobesedno požira zemljo in lepoto krajine. Ugonablja ogromne količine bistrice talnice in jo zamenjuje s strupeno godljo. Odlaga kdovekakšne odpadke kdove kje vse. Golta električno energijo in pripomo-

re, da se iz Šoštanja kadi še bolj kot bi se sicer.

Ruška tovarna je živa rana, je katastrofa. Zavoljo nje so zgradili falsko elektrarno in tedaj se je porušil ves ritem reke Drave. Nekdanje, z Meranom primerljivo podnebje je začela vse bolj najedati megla. Da ne naštevam dalje.

Zato mora ruški dinozaver izginiti z obličja tega sveta. Preprosto mora VEN (RAUS)! V prid mariborske in okoliške populacije, pa v prid ljudi, ki se mučijo pod njegovimi praznimi strehami. Tovarno je treba razprodati, z izkupičkom pa njenim ljudem ustvariti lepšo eksistenco. Samo na prostoru, ki ga sedaj zaseda in ki bi ga lahko revitalizirali, bi lahko na razne načine (vrtnarije, prostočasni rezervat in podobno) dobro in snažno živelo še in še ljudi.

Ven mora tudi Pinus. Namreč z Dravskega polja. Da bo imel največji rezervat pitne vode v Sloveniji že končno mir pred njim in njemu podobnimi. Dravsko polje se mora spremeniti v rezervat takoimenovanega čistega pridelovanja hrane — brez pesticidov, umetnih gnojil in druge nesnage. Seveda tudi brez Kidričevega (ki bo kmalu znova le Strnišče).

Pišem o Dravskem polju, kolikor ga je pač še ostalo. Sedaj mu grozi novi rubež, namreč gradnja podaljška Pyrske avtoceste od Sentilja do Zagreba. Če že mora ta cesta biti, potem imam zanjo najbolj sprejemljivo rešitev, ki bi ubila več ekoloških muh na en mah in bi bistveno prispevala tudi k revitalizaciji nekdanjega mariborskega podnebja.

Če bi mene vprašali, bi storil naslednje (in to čisto zares!): podr bi jez v Melju pod štajersko Novo Huto (govorim kajpada še vedno o Mariboru) in vrnil dravski strugi čez Dravsko polje tisto, kar ji pripada. Iz reke kripla bi znova nastala reka Drava. Ker v samem mestu ne bi bilo več vsiljenega jezera in posiljene reke, bi ta poskočila med obema mestnima bregovima kot nekaj. Obnovil bi se stalni in blagodejni zahodno-vzhodni pretok zraka, kar bi bistveno pripomoglo k odpihovanju onesnaženega zraka, kolikor bi ga po likvidaciji ruške tovarne, nesnažnega gretja in izločanja avtomobilskega prometa iz mestnega središča pač še ostalo.

In kaj bi storil s kanalom, ki Dravi krade vodo v Melju ter jo usmerja k zlatoliški elektrarni? No, kanala ni mogoče kar tako zbrisati z

obličja zemlje. Zato bi morali po njegovem suhem dnu speljati tisto avtocesto, če že mora biti. S tem se ne bi dotaknili predragocene zemlje na dobrišem delu Dravskega polja. In kaj storiti s samo elektrarno v Zlatoličju? Sam bi jo prodal najboljšim ponudnikom, ki bi lahko v njej uredili motel, servisno postajo, bencinsko črpalko, pa tudi duty free shop in podobne zadeve. Zlatoliški lovci bi morda lahko v kakšnem njenem delu uredili svoj lovski dom, zaradi mene pa lahko v njenih bunkerjih gojijo tudi šampinjone. To bi pravzaprav bilo še najmanj škodljivo.

Blazna ideja? Morda. A zagotovo manj blazna od ideje, ki je pripeljala do vsega tega sranja, imenovanega jezero in jez sredi velikega mesta, kanal, elektrarna, posiljena reka itd., itd.

P. S.: Od prodaje kanalskega dna za avtocesto ter zlatoliške elektrarne bi se nabrali lepi denarci, ki bi jih bilo mogoče s pridom vložiti v alternativne vire energije, denimo v male elektrarne ali male plinske elektrarne. Naprej zato, zeleni iz totega mesta in še veliko strse! Vorwärts!

Braco Zavrnik

